

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARNO HRANO,
VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN

VEZIKULARNA BOLEZEN PRAŠIČEV

Načrt ukrepov ob pojavu vezikularne bolezni prašičev

Ljubljana, januar 2019

Načrt ukrepov ob pojavu vezikularne bolezni prašičev je izdelala skupina v sestavi:

Aleksandra Hari	Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
Jedrt Maurer Wernig	Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
Tina Arič	Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
Marko Potočnik	Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
Mitja Šedlbauer	Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
Marko Mahne	Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
Ivan Ambrožič	Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
Ivan Toplak	UL VF Nacionalni veterinarski inštitut
Zdravko Valenčak	UL VF Nacionalni veterinarski inštitut
Polona Juntos	UL VF Nacionalni veterinarski inštitut
Martin Dobeic	UL VF Nacionalni veterinarski inštitut
Brane Krt	UL VF Nacionalni veterinarski inštitut
Jelka Zabavnik Piano	UL VF Nacionalni veterinarski inštitut

KAZALO

1	SPLOŠNI DEL	6
1.1	Zakonska pooblastila	6
1.2	Finančne določbe	6
1.3	Shema delovanja služb	7
1.4	Državno središče za nadzor bolezni	7
1.4.1	Naloga DSNB	7
1.4.2	Sestava DSNB	7
1.4.3	Oprema DSNB	8
1.4.4	Naslov DSNB in kontakti	8
1.5	Strokovna skupina	9
1.6	Kadri in oprema	9
1.6.1	Kadri	9
1.6.2	Oprema	9
1.7	Diagnostični laboratoriji	9
1.7.1	Diagnostični laboratorij za VBP	10
1.7.2	Naslov laboratorija	10
1.8	Usposabljanje	10
1.9	Stiki z javnostmi in obveščanje prebivalstva o bolezni	11
2	NARAVA BOLEZNI IN DIAGNOSTIKA	12
2.1	Narava bolezni	12
2.1.1	Etiologija	12
2.1.2	Epidemiologija	12
2.1.2.1.	<i>Dovzetne vrste</i>	12
2.1.2.2.	<i>Inkubacijska doba</i>	12
2.1.2.3.	<i>Odpornost virusa</i>	12
2.1.2.3.1.	Odpornost virusa v okolju	12
2.1.2.4.	<i>Vrste prenosa virusa</i>	13
2.1.2.4.1.	Žive živali	13
2.1.2.4.2.	Veter	13
2.1.2.4.3.	Živalski proizvodi in stranski proizvodi	13
2.1.2.4.4.	Mehanični prenos/širjenje	13
2.2	Diagnostika	13
2.2.1	Klinična znamenja	13
2.2.2	Patološke spremembe	14
2.2.3	Laboratorijska diagnostika	14
2.2.3.1.	<i>Vzorci</i>	14
2.2.3.1.1.	Vrste vzorcev	14
2.2.3.2.	<i>Pošiljanje vzorcev v laboratorij</i>	15
2.2.3.2.1.	Pakiranje vzorcev	15
2.2.3.2.2.	Spremni dopis	16
2.2.3.3.	<i>Direktni dokaz virusa VBP</i>	16
2.2.3.3.1.	Test ELISA za dokazovanje virusa VBP	16
2.2.3.3.2.	Dokazovanje nukleinske kisline virusa VBP z metodo RT-PCR v realnem času (RT-qPCR)	16
2.2.3.3.3.	Genotipizacija virusa VBP z določanjem nukleotidnega zaporedja	17
2.2.3.4.	<i>Indirektni dokaz virusa VBP</i>	17
2.2.3.4.1.	Dokazovanje protiteles proti virusu VBP s testom ELISA	17
2.2.3.4.2.	Dokazovanje protiteles z virus nevtralizacijskim testom (VNT)	17
2.2.4	Diferencialna diagnoza	17
2.2.5	Cepljenje proti VBP	17
3	SUM NA VBP	18
3.1	Postavitev suma	18
3.1.1	Klinični sum	18
3.1.1.1.	<i>Definicija sumljive živali</i>	18

3.1.1.2.	Obveznosti imetnika sumljive živali.....	18
3.1.1.3.	Obveznosti veterinarja, ki je postavil sum na VBP.....	18
3.1.1.4.	Obveznosti uradnega veterinarja.....	18
3.1.1.4.1.	Ukrepi na sumljivem gospodarstvu.....	18
3.1.1.4.2.	Ukrepi na kontaktnih gospodarstvih.....	19
3.1.2	Sum v laboratoriju.....	19
3.1.3	Sum na klavnici.....	19
3.2	Postopek in ukrepi ob sumu.....	20
3.2.1	Epizootiološka poizvedba.....	20
3.3	Trajanje ukrepov.....	20
4	POTRDITEV VBP.....	21
4.1	Ukrepi na gospodarstvu.....	21
4.1.1	Kontaktna gospodarstva.....	21
4.2	Ukrepi na klavnici.....	21
4.3	Območja z omejitvami.....	22
4.3.1	Okuženo in ogroženo območje.....	22
4.3.1.1.	Ukrepi na okuženem območju.....	22
4.3.1.2.	Ukrepi na ogroženem območju.....	23
4.3.1.3.	Trajanje ukrepov.....	24
5	LOKALNO SREDIŠČE ZA NADZOR BOLEZNI.....	25
5.1	Odprtje LSNB.....	25
5.1.1	Naloge LSNB.....	25
5.1.2	Oprema LSNB.....	25
5.1.3	Obveščanje.....	26
5.2	Priprava Načrta ukrepov na lokalnem nivoju.....	26
6	UKREPI PRI RAZMNOŽEVANJU ŽIVALI.....	28
6.1	Ukrepi na gospodarstvu.....	28
6.2	Ukrepi na okuženem in ogroženem območju.....	28
6.2.1	Preventivni ukrepi za osemenjevalce.....	28
7	OCENJEVANJE ŠKODE.....	29
8	USMRTITEV ŽIVALI IN ODSTRANJEVANJE TRUPEL.....	30
8.1	Splošno.....	30
8.2	Načini usmrčitve dovzetnih živali.....	31
8.2.1	Prašiči.....	31
8.2.1.1.	Svinje in merjasci.....	31
8.2.1.2.	Srednje veliki prašiči.....	31
8.2.1.3.	Pujski.....	31
8.3	Uporaba pomirjeval.....	31
8.4	Živali v živalskih vrtovih, oborah in prostoživeče dovzetne živali.....	32
8.5	Odstranjevanje in uničevanje trupel poginulih in usmrčenih živali.....	32
8.5.1	Zakonodaja in prevoz trupel.....	32
8.5.2	Odločanje o vrsti odstranjevanja in uničenja trupel živali.....	32
8.5.3	Prevoz.....	33
8.5.4	Oprema.....	33
8.5.5	Odstranjevanje v predelovalnem obratu za ŽSP.....	34
8.5.5.1.	Osnovni podatki o obratih za predelavo in sežig ŽSP.....	34
8.5.5.1.1.	Predelovalni obrati kategorije 1.....	34
8.5.5.1.2.	Predelovalni obrati kategorije 2 in 3.....	34
8.5.5.1.3.	Obrati za sežig in so-sežig.....	35
8.5.6	Izjemne možnosti odstranjevanja in uničevanja trupel.....	35
8.5.6.1.	Odstranjevanje z zakopavanjem.....	35
8.5.6.2.	Uničenje trupel z zažigom.....	36
8.5.6.3.	Sanacija zemljišča, uporabljenega za uničenje trupel.....	37
8.6	Zaščitna obleka.....	37
8.7	Prekinitev postopkov uničevanja in odstranjevanja trupel.....	37

9	RAZKUŽEVANJE	38
9.1	Razkužila	38
9.1.1	Količina uporabljenega razkužila glede na poroznost materiala.....	38
9.2	Postopki razkuževanja.....	39
9.2.1	Razkuževanje objektov	39
9.2.2	Razkuževanje druge opreme.....	39
9.2.3	Razkuževanje gnoja in gnojevke	39
9.2.4	Razkuževanje površin	40
9.2.5	Razkuževanje prevoznih sredstev	40
9.2.6	Razkuževanje delavcev in obleke.....	41
9.2.7	Razkuževanje površin, kjer se izvaja usmrtitev živali.....	41
9.2.8	Razkuževalne bariere in preproge na cestišču	41
9.3	Potrdilo o opravljenem razkuževanju	41
9.4	Varnostni ukrepi.....	41
10	POSTOPKI V KLAVNICI	43
10.1	Izbrana klavnica	43
10.1.1	Pogoji za sprejem in zakol dovzetnih živali z okuženega območja.....	43
10.1.2	Pogoji za sprejem in zakol dovzetnih živali z ogroženega območja	44
10.1.3	Postopki manipulacije in usposabljanje mesa z okuženega območja	44
10.2	Identifikacijska oznaka mesa dovzetnih živali	46
10.2.1	Okuženo območje	46
10.2.2	Ogroženo območje.....	46
10.2.3	Izven okuženega ali ogroženega območja.....	46
10.3	Zdravstveno spričevalo za sveže meso.....	46
11	PRILOGE	47
11.1	Seznam območnih uradov UVHVVR	47
11.2	Seznam območnih enot NVI	48
11.3	KOTO – naslov in telefonske številke.....	49
11.4	Referenčni laboratorij EU za VBP	50
11.5	Zemljevid s prikazom območij UVHVVR in NVI.....	51
11.5.1	Območni uradi UVHVVR	51
11.5.2	Območne enote NVI.....	52
11.6	Postopek ob obisku gospodarstva.....	53
11.7	Seznam obrazcev in obvestil	55
11.7.1	Epizootiološka poizvedba.....	56
11.7.2	Listina o prevozu nevarnega blaga.....	61
11.7.3	Obvestilo o odprtju LSNB	62
11.7.4	Dnevno poročilo o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu	63
11.7.5	Poročilo strokovne skupine.....	64
11.7.6	Zapisnik o ogledu in oceni škode.....	65
11.7.7	Plakat – okuženo gospodarstvo	67
11.7.8	Plakat – pot zaprta	68
11.7.9	Plakat – okuženo območje	69
11.7.10	Plakat – informacija o bolezni	70
11.7.11	Oprema	71
11.7.12	Spremni dokument za meso	72

1 SPLOŠNI DEL

1.1 ZAKONSKA POOBLASTILA

Zakonsko osnovo za obvladovanje vezikularne bolezn prašičev (VBP) predstavljajo:

- Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (Uradni list RS, št. 93/05, 90/12 in 23/13) (v nadaljnjem besedilu: ZVMS);
- Zakon o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 33/01, 110/02-ZGO-1, 45/04-ZdZPKG, 62/04-odločba, 93/05 in 90/12);
- Pravilnik o boleznih živali (Uradni list RS, št. 81/07 in 24/10) (v nadaljnjem besedilu: Pravilnik o BŽ);
- Pravilnik o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje določenih bolezn živali (Uradni list RS, št. 122/07 in 42/10), ki vsebinsko povzema Direktivo Sveta 92/119/EGS (v nadaljnjem besedilu: Pravilnik o določenih boleznih živali);
- Direktiva Sveta 92/119/EGS z dne 17. decembra 1992 o splošnih ukrepih Skupnosti za nadzor nad določenimi živalskimi boleznimi in o posebnih ukrepih v primeru vezikularne bolezn prašičev (UL L 62 z dne 15. 3. 1993);
- Odločba Komisije 2000/428 z dne 4. julija 2000 o določitvi diagnostičnih postopkov, metod vzorčenja in meril vrednotenja rezultatov laboratorijskih testov za potrditev in diferencialno diagnostiko vezikularne bolezn prašičev (UL L št. 167 z dne 7. 7. 2000) (v nadaljnjem besedilu: diagnostični priročnik);
- Uredba (ES) št. 1069/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode in pridobljene proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi, ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1774/2002 (UL L 300 z dne 14. 11. 2009) (v nadaljnjem besedilu: ŽSP uredba);
- Uredba Komisije (EU) št. 142/2011 z dne 25. februarja 2011 o izvajanju Uredbe (ES) št. 1069/2009 Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode in pridobljene proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi, ter o izvajanju Direktive Sveta 97/78/ES glede nekaterih vzorcev in predmetov, ki so izvzeti iz veterinarskih pregledov na meji v skladu z navedeno direktivo (UL L 54 z dne 26. 2. 2011) (v nadaljnjem besedilu: Uredba Komisije (ES) št. 142/2011).

1.2 FINANČNE DOLOČBE

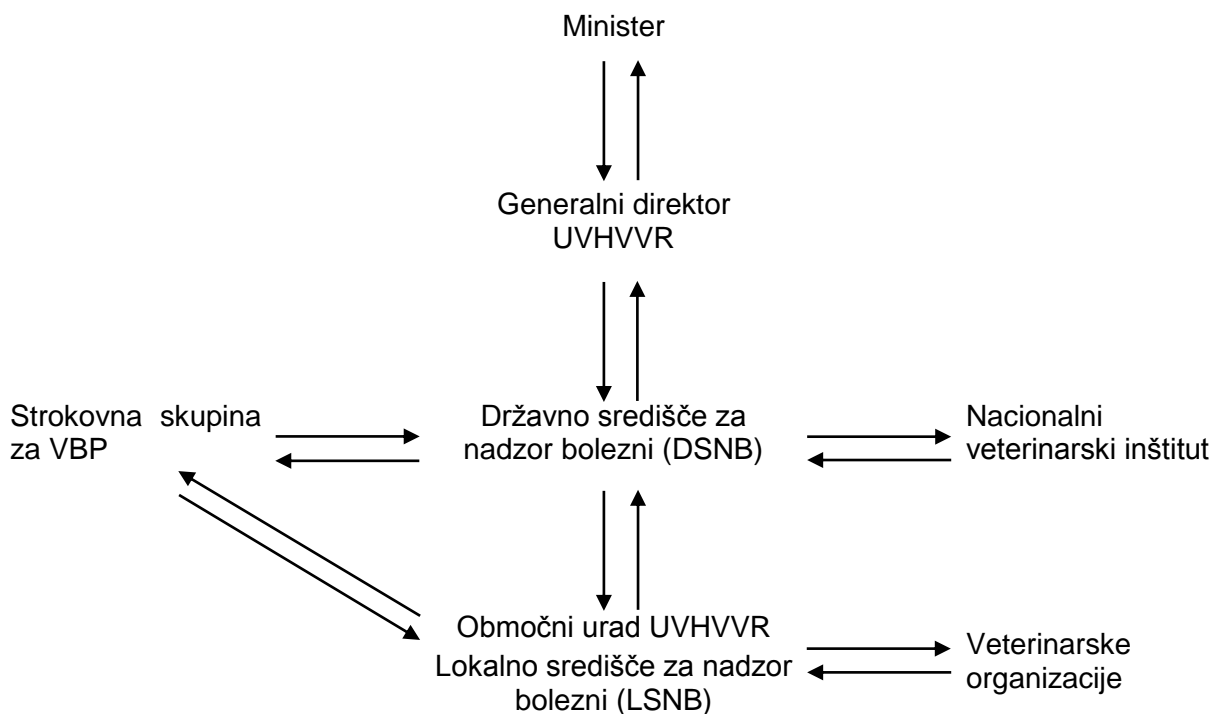
Iz proračuna RS se krijejo v skladu z določbami Zakona o veterinarstvu in Pravilnika o odškodninah na področju veterinarstva (Uradni list RS, št. 105/07 in 57/15) stroški za:

- dodatno osebje, ki ga zaposli Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP), če je zaradi zatiranja bolezn to potrebno,
- opremo, ki se uporablja pri zatiranju VBP,
- usmrtitev živali, uničenje trupel in kontaminiranega materiala ter zdravstveno oskrbo,
- izplačila odškodnin imetnikom,
- diagnostične preiskave.

Odškodnine za imetnike morajo biti izplačane v roku 90 dni zaradi možnosti delne povrnitve stroškov v skladu z Odločbo Sveta 2009/470/ES z dne 25. maja 2009 o odhodkih na področju veterine (UL L št. 155 z dne 18. 6. 2009) in Uredbo Komisije (ES) 349/2005 z dne 28. februarja 2005 o določitvi pravil v zvezi s financiranjem Skupnosti nujnih ukrepov in ukrepov za boj proti nekaterim živalskim boleznim iz Odločbe Sveta 90/424/EG (UL L 55, 1. 3. 2005).

1.3 SHEMA DELOVANJA SLUŽB

Shema delovanja služb prikazuje način sodelovanja in organizacijsko piramido služb pri odločanju o ukrepih ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali.

1.4 DRŽAVNO SREDIŠČE ZA NADZOR BOLEZNI

1.4.1 Naloge DSNB

DSNB, ki ga vodi generalni direktor UVHVVR, ima naslednje naloge:

- usmerjanje državne strategije ob pojavu bolezni,
- dajanje navodil lokalnim središčem za nadzor bolezni (območnim uradom UVHVVR),
- pogajanja o finančnih določbah v nujnih primerih za pokritje stroškov, povezanih s pojavom bolezni,
- razporejanje osebja in sredstev v LSNB (OU UVHVVR),
- skrb za stike z diagnostičnimi laboratoriji,
- skrb za stike z ostalimi ministrstvi,
- skrb za stike z javnostmi
- obveščanje Evropske komisije,
- poročanje Mednarodni organizaciji za zdravje živali (OIE),
- obveščanje sosednjih držav.

1.4.2 Sestava DSNB

DSNB imenuje minister, pristojen za veterinarstvo in ima vsaj naslednje člane:

- generalni direktor UVHVVR (vodi DSNB);
- namestnik generalnega direktorja UVHVVR (vodi DSNB v odsotnosti generalnega direktorja);
- direktor inšpekcije za varno hrano, veterinarstvo in varovanje rastlin, UVHVVR;

- vodja in strokovni delavec sektorja za zdravje in dobrobit živali, UVHVVR;
- vodja sektorja za mednarodne zadeve, UVHVVR;
- predstojnik NVI.

Poleg navedenih članov se lahko v DSNB imenujejo tudi drugi strokovni delavci s sektorja za zdravje in dobrobit živali.

DSNB po potrebi povabi na sestanke tudi predstavnike drugih služb in ministrstev, ki sodelujejo oziroma svetujejo pri izvajanju ukrepov.

1.4.3 Oprema DSNB

DSNB uporablja opremo, prostore in naprave, ki se nahajajo na glavnem uradu UVHVVR:

- komunikacijska sredstva, vključno s statičnimi in mobilnimi telefoni ter telefaksom;
- računalniki, povezani z LSNB (OU), diagnostičnimi laboratoriji in drugimi organizacijami (internet, elektronska pošta);
- računalniško podprt sistem za identifikacijo gospodarstev z dovzetnimi živalmi (VOLOS in vsi registri, ki so na voljo) ali v obliki dokumentov na papirju, če tak sistem še ni vzpostavljen;
- geografski informacijski sistem (GIS);
- tiskalniki;
- fotokopirni stroji;
- zemljevidi v merilu 1:50.000 in 1:5.000;
- sezname klavnic, zbirnih centrov in sejmov za rejne živali in drugih organizacij, ki jih je treba obvestiti o potrditvi VBP;
- seznam mednarodnih organizacij, ki jih je treba obvestiti o potrditvi VBP.

1.4.4 Naslov DSNB in kontakti

Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
 Državno središče za nadzor bolezni
 Dunajska 22
 SI-1000 Ljubljana

Telefon: +386 1 300 13 00

Telefaks: +386 1 300 13 57

Elektronska pošta: gp.uvhvvr@gov.si

Vodja središča je generalni direktor UVHVVR.

Dežurna telefonska številka je dosegljiva 24 ur in je namenjena veterinarjem:

Tel. št. DSNB: 01 300 13 59

Številka telefaksa:

Faks št. DSNB: 01 300 13 57

1.5 STROKOVNA SKUPINA

Strokovna skupina je sestavljena iz strokovnjakov, ki ob sumu oziroma pojavu VBP izvede ukrepe v skladu z navodili DSNB na sumljivem gospodarstvu oziroma nudi strokovno podporo pri pripravi ukrepov in odločanju DSNB po potrditvi bolezni.

Strokovno skupino sestavljajo:

- strokovnjak za klinično diagnostiko,
- strokovnjak za laboratorijsko diagnostiko,
- strokovnjak za patologijo,
- strokovnjak za dezinfekcijo, dezinsekcijo in deratizacijo,
- uradni veterinar pristojnega OU UVHVVR, ki dela na področju zdravstvenega varstva živali,
- veterinar pristojne veterinarske organizacije.

Vodja DSNB ob sumu na VBP izmed navedenih strokovnjakov sestavi ekipo, ki na sumljivem gospodarstvu izvede vse potrebne ukrepe za potrditev oziroma ovržbo suma na VBP. O vseh postopkih na sumljivem gospodarstvu in o epizootiološki poizvedbi ekipa pripravi poročilo, ki ga posreduje DSNB. Člani strokovne skupine se morajo redno izobraževati s področja epizootiologije ter načrtovanja ukrepanja (contingency planning).

1.6 KADRI IN OPREMA

1.6.1 Kadri

Ob pojavu VBP sodelujejo pri izvajanju ukrepov delavci Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR), Nacionalnega veterinarskega inštituta (NVI) in veterinarskih organizacij. Če je za izvajanje določenih del potrebna pomoč drugih služb oziroma ljudi (Civilna zaščita, Veterinarska enota SV,...), se le-ti vključijo na pobudo UVHVVR oziroma DSNB.

OU UVHVVR vodijo sezname služb in oseb, ki jih je mogoče vključiti na lokalnem nivoju (kot del Načrta ukrepov za OU UVHVVR).

Za odvoz živalskih trupel je zadolžena Veterinarsko higienska služba (VHS) NVI. Ta lahko za odvoz pooblasti organizacije, ki imajo koncesijo za odvoz živalskih stranskih proizvodov (ŽSP). Na tej osnovi so vse službe dolžne prepeljati in oddati na uničenje tudi večje količine živalskih trupel in ostalih ŽSP, ki jih je treba neškodljivo odstraniti ob pojavu bolezni. Za uničenje poskrbi koncesionar.

1.6.2 Oprema

Ob pojavu VBP se uporablja oprema UVHVVR, NVI in veterinarskih organizacij. Če je za izvajanje določenih del potrebna oprema, ki je navedene službe nimajo, se uporabi oprema drugih služb (Civilna zaščita, Veterinarska enota SV,...), ki sodelujejo pri izvajanju ukrepov.

1.7 DIAGNOSTIČNI LABORATORIJI

Nacionalni veterinarski inštitut (NVI) predstavljajo centralni laboratorij v Ljubljani in regionalne enote. Regionalne enote so kadrovske in materialno usposobljene za izvajanje patomorfološke diagnostike (Nova Gorica, Ljubljana, Celje, Maribor-Ptuj in Murska Sobota) in v nujnih primerih tudi laboratorijske diagnostike (Maribor Ptuj in Murska Sobota - izvajanje testa ELISA).

Laboratorijska diagnostika VBP se izvaja v okviru Enote za diagnostiko kužnih in drugih boleznih živali v Virološkem laboratoriju, kjer se opravlja najzahtevnejša virološka diagnostika, potrditvene teste pa izvaja nacionalni referenčni laboratorij (NRL) za vezikularno bolezen prašičev. Laboratorij je kadrovsko usposobljen in materialno založen z ustreznimi diagnostičnimi reagenti in ima zagotovljeno stalno pripravljenost.

1.7.1 Diagnostični laboratorij za VBP

Diagnostika VBP se izvaja v Virološkem laboratoriju, ki je del Enote za diagnostiko kužnih in drugih boleznih živali.

Virološki laboratorij je opremljen za izvajanje serološke in virološke diagnostike. Laboratorij izvaja diagnostiko VBP: test ELISA za dokaz protiteles proti virusu VBP, test ELISA za dokaz antigena VBP in metoda RT-qPCR za dokaz nukleinske kisline VBP.

V spodnji tabeli je navedena tedenska kapaciteta laboratorija za posamezno preiskavo.

Tabela 1: Vrste preiskav in kapacitete laboratorija

Vrsta preiskave	Normalna kapaciteta	Maksimalna kapaciteta
RT-qPCR	100	1000
ELISA test - Ab	200	5000
ELISA test - Ag	50	500
Sekveniranje	24	80

1.7.2 Naslov laboratorija

Univerza v Ljubljani
Veterinarska fakulteta
Nacionalni veterinarski inštitut
Enota za diagnostiko kužnih in drugih boleznih živali
Virološki laboratorij
Gerbičeva 60
SI – 1000 Ljubljana

1.8 USPOSABLJANJE

- usposabljanje veterinarjev za obnavljanje znanja o VBP – sodelovanje na tečajih, seminarjih in predavanjih;
- usposabljanje veterinarjev za odvzem vzorcev;
- izobraževanja rejcev o boleznih živali in prijavljanju kakršnihkoli sprememb pri živalih veterinarjem (obvezno prijavljive bolezni);
- usposabljanje delavcev veterinarsko higienske službe (VHS);
- usposabljanje delavcev za pomoč pri usmrčitvah;
- usposabljanje delavcev NVI in strokovne skupine (permanentno izobraževanje o VBP, DDD, interno izobraževanje o diagnostičnih metodah v sklopu medlaboratorijske kontrole med območnimi enotami NVI);
- usposabljanje patologov NVI v okviru Delovne skupine za patologijo;
- usposabljanje NRL v okviru EURL;
- usposabljanje osebja NVI s strani NRL.

1.9 STIKI Z JAVNOSTMI IN OBVEŠČANJE PREBIVALSTVA O BOLEZNI

- predavanja/predstavitve in izobraževanja, ki jih organizira UVHVVR;
- na voljo so kontaktne osebe/naslovi za obveščanje prebivalstva o boleznih;
- članki v kmetijskem tisku (revije s področja veterinarstva, kmetijski časopisi/revije, radijski in televizijski programi na to temo, dnevno časopisje);
- informacije na spletni strani UVHVVR;
- obveščanje javnosti preko predstavnika za stike z javnostmi na UVHVVR.

2 NARAVA BOLEZNI IN DIAGNOSTIKA

2.1 NARAVA BOLEZNI

VBP je nalezljiva virusna bolezen prašičev. Za bolezen je značilen pojav mehurčkov (vezikul) in razjed (erozij) na sluznici ustne votline, nosnic in na koži med in nad parklji. Bolezen se pojavlja samo pri prašičih. Klinična slika bolezni je odvisna od virulence virusa. Bolezen se pojavlja v subklinični, blagi, redkokdaj v težki obliki. Bolezen je pomembna zaradi podobne klinične slike z drugimi vezikularnimi boleznimi, najpomembnejša od njih pa je slinavka in parkljevka. Hitro razlikovanje VBP od drugih bolezni s podobno klinično sliko je izrednega pomena za zmanjšanje ekonomske škode v proizvodnji, saj bolezen predstavlja oviro pri mednarodni trgovini z živalmi in njihovimi proizvodi.

2.1.1 Etiologija

Povzročitelj VBP je virus iz rodu *Enterovirus*, uvrščen v družino *Picornaviridae*. Virus VBP je soroden humanemu coxacievirusu B5, trenutno je uvrščen kot varianta CVB5, ugotovljena pri prašičih. Obstaja en serotip virusa VBP, genetsko in antigensko pa so virusi VBP uvrščeni v štiri genetske skupine. Dve genetski skupini sta se pojavljali pred letom 1981, v drugi dve genetski skupini pa so uvrščeni izolati, ki so se pojavljali kasneje.

2.1.2 Epidemiologija

Leta 1966 se je v Italiji pojavila nova bolezen, ki so jo poimenovali vezikularna bolezen prašičev. Leta 1972 so virus VBP dokazali tudi v Veliki Britaniji, Avstriji in na Poljskem, 1975 na Nizozemskem, 2004 na Portugalskem. Bolezen se občasno pojavlja v Evropi, kot posledica uvoza živali. V Evropi je bila bolezen izkoreninjena, razen v Italiji. Virus je verjetno prisoten v Aziji, leta 1999 je bil izbruh VBP dokazan na Tajvanu. Severna in Južna Amerika sta domnevno prosti VBP.

2.1.2.1. *Dovzetne vrste*

Prašiči so edini naravni gostitelj virusa.

V eksperimentalnih pogojih so za virus dovzetne tudi en dan stare miške. Okuži se lahko tudi človek, vendar so znane le laboratorijske okužbe, medtem ko pri rejcih in veterinarjih niso zabeležili okužb. Druge živalske vrste in človek so z epizootološkega vidika pomembni kot pasivni prenašalci virusa.

2.1.2.2. *Inkubacijska doba*

Inkubacija znaša 2 do 7 dni, lahko pa je inkubacija tudi daljša, če je doza virusa nizka. Najdaljša inkubacijska doba je 28 dni.

2.1.2.3. *Odpornost virusa*

2.1.2.3.1. Odpornost virusa v okolju

Virus VBP je zelo odporen in lahko ostane v okolju infektiven dolgo časa:

- infektiven ostane pri segrevanju do 69 °C; inaktivira se pri segrevanju na 60 °C za 10 min;
- dobro prenaša sušenje in zamrzovanje ter širok razpon pH;
- infektiven ostane 4 do 11 mesecev pri pH 2,5 do 12,0 pri temperaturi med 12 °C in 20 °C;

- v sušenih, soljenih in dimljenih mesnih izdelkih ostane infektiven od enega do dveh let (podatkih iz literature);
- odporen je na večino razkužil.

2.1.2.4. Vrste prenosa virusa

2.1.2.4.1. Žive živali

Virus prenašajo že prašiči v inkubaciji, ko še ne kažejo kliničnih znamenj, klinično bolne živali in prašiči, ki so kongenitalno inficirani. Ko prašiči po okužbi pridobijo specifična protitelesa, praviloma virusa ne izločajo več. Živali, ki zbolijo za kronično obliko bolezni, širijo virus kontinuirano ali intermitentno. Virus lahko kontinuirano širijo navidez zdravi prašiči brez kliničnih znamenj ali brez specifičnih protiteles (intrauterino okuženi pujski).

2.1.2.4.2. Veter

Prenos in širjenje virusa preko zraka je malo verjeten.

2.1.2.4.3. Živalski proizvodi in stranski proizvodi

Vsi proizvodi in stranski proizvodi iz prašičev so možen vir infekcije, zlasti kot krma za prašiče (pomije). Pogosta je okužba prašičev zaradi krmljenja neprekuhanih pomij, ki vsebujejo tkivo okuženih živali.

2.1.2.4.4. Mehanični prenos/širjenje

Virus se pogosto širi z okuženimi oziroma onesnaženimi predmeti, opremo, obutvijo, obleko, rokami, zato so ljudje in živali drugih vrst pogosto mehanski prenašalci virusa.

Odplake iz okuženih objektov, ki odteka na ceste in vaše poti, ki jih uporabljajo živali, na pašnike in v potoke, lahko okužijo živali in kontaminirajo vozila, ljudi in opremo, s katerimi pridejo v stik.

2.2 DIAGNOSTIKA

2.2.1 Klinična znamenja

Pri vsakem pojavu mehurčkov ali razjed pri prašičih je treba pomisliti tudi na VBP. Bolezen lahko poteka v subklinični, blagi ali težji obliki, kar je odvisno od virulence virusa. Težja oblika se navadno pojavi v primerih, ko so prašiči na betonskih tleh in v vlažnih razmerah. Sum bolezni pa postavimo, ko se pojavijo naslednji znaki:

- akutna šepavost pri večjem številu prašičev,
- mehurčki na robu svitka, na koži metakarpusa in metatarzusa,
- mehurčki, napolnjeni s tekočino, na sluznici ustne votline, dlesni, jezika, rilca.

Mehurčki v kratkem času počijo in pojavijo se površinske razjede, ki se v nekaj dneh zacelijo. V eksperimentalnih pogojih se je v nekaterih primerih pojavila povišana telesna temperatura (nad 41 °C), ki je trajala 2 do 3 dni. Prašiči lahko rahlo izgubijo na telesni teži. Simptomi bolezni so najizrazitejši pri mladih živalih. Večina prašičev ozdravi v 2 do 3 tednih, redko pa se bolezen konča s smrtjo.

Zgoraj opisani znaki niso značilni za le VBP, ampak se pojavljajo tudi pri drugih boleznih, ki povzročajo mehurčke.

Virus vstopi v telo preko poškodovane kože, sluznic in preko ust. Okužen prašič izloča virus preko nosnega izločka in sline ter preko blata do 48 ur pred pojavom kliničnih znakov bolezni.

Večina živali preboli okužbo v dveh tednih in ne izloča več virusa VBP. Največja količina virusa se izloča v prvem tednu okužbe, v redkih primerih pa lahko posamezne živali izločajo virus do tri mesece ali celo več. V teh primerih govorimo o perzistentnih izločevalcih virusa VBP, virus pa je prisoten v nosnem izcedku, tonzili in posebej dolgo v blatu prašiča.

2.2.2 Patološke spremembe

Najpogostejše patološke ugotovitve so enake kot klinične: mehurčki (vezikule) oziroma erozije ob ustih, na rilcu, svitkovem robu, koži distalnih delov nog in na seskih.

Mehurčki se najpogosteje pojavljajo na koži svitka glavnih in stranskih parkljev, posebno na palmarni oziroma plantarni strani na stiku z peto, najdemo jih lahko tudi interdigitalno in na koži spodnjega dela nog, posebno na mestih pritiska, kot so npr. kolena. Občasno najdemo mehurčke na rilcu - tipično na zgornji strani rilca, ustnicah, jeziku in seskih, le redko v ustni votlini. Premer mehurčkov in erozij je lahko do nekaj centimetrov, redko se roženi del parklja tudi sname.

V zgodnjih stadijih nastajanja mehurčkov je epitelij dvignjen, mehurčki kmalu počijo in nastanejo plitve erozije. Površina tkiva pod mehurčkom je rdeča, med celjenjem postopoma spreminja barvo. Med celjenjem lahko erodirane površine prekriva fibrinozen ali gnojnofibrinozen eksudat. Po zacelitvi poškodbe ostane na parklju, na mestu, kjer je bilo nastajanje roževine prekinjeno, sled v obliki temne vodoravne proge.

Teh vezikularnih sprememb po videzu ne moremo razlikovati od tistih pri slinavki in parkljevki in drugih vezikularnih boleznih prašičev, zato je za diagnozo treba narediti laboratorijske preiskave.

2.2.3 Laboratorijska diagnostika

2.2.3.1. Vzorci

Za pravilno in hitro diagnostiko so potrebni pravilno odvzeti in dostavljeni vzorci. Pomembno je, da pri odvzemu in transportu vzorcev upoštevamo vse varnostne ukrepe, da preprečimo širjenje infekcije ter kontaminacijo vzorcev.

VBP klinično ne moremo razlikovati od slinavke in parkljevke, zato je postopek pred potrditvijo ene izmed obeh bolezni pri sumu na obe bolezni enak. Razlika med obema boleznima je le v tem, da se VBP pojavlja samo pri prašičih, slinavka in parkljevka pa pri vseh parkljarjih.

2.2.3.1.1. Vrste vzorcev

Da bi zagotovili pravilno diagnozo, so za preiskavo potrebni pravilno izbrani vzorci. Vzorce je treba poslati v diagnostični laboratorij v hladilni torbi pri 4 °C znotraj 24 ur po odvzemu vzorcev.

Vzorci za dokaz virusa v primeru suma na VBP pošiljamo v transportnem gojišču.

V 100 ml gojišča MEM ali RPMI dodamo 10 ml antibiotika/antimikotika (Gibco).

V kolikor je transportno gojišče rumene barve, ga zavržemo!

Vrste vzorcev

- epitel mehurčka: vzorec epitela odvezamo tako, da epitel nad mehurčkom primemo s pinceto, s sterilnimi škarjami pa epitel odrežemo, vendar površine odvzema vzorca ne razkužujemo; tako odvzet košček damo v epruveto s transportnim medijem in jih takoj po odvzemu shranimo pri temperaturi med 2 in 8 °C; epruvete z vzorci ustrezno označimo (črtni kode); uporabimo epruveto z navojem in jo, preden jo damo v termo steklenico, pomočimo v razkužilo;

- vsebina mehurčka: vsebino odvezamemo z injekcijsko iglo - inzulinko in jo prav tako damo v transportni medij v razmerju 1:1; epruveto označimo, zapremo in razkužimo;
- vzorec krvi – serum: kri odvezamemo v epruveto brez antikoagulant; zunanost epruvete po odvzemu razkužimo in jo pustimo na sobni temperaturi, da kri koagulira;
- vzorci blata (po potrebi žival pred posegom sediramo): vzorce blata odvezamemo iz danke odraslih prašičev, pri katerih smo opazili klinične znake (sum VBP) ali kadar je žival reagirala serološko pozitivno; skupni vzorec blata lahko odvezamemo tudi z boksa, kjer najdemo serološke reaktorje in iz vseh sosednjih boksov; vzorec blata (do 20 cm³) vzamemo v sterilno posodo in jo nepredušno zapremo;
- vzorci tkiva za patohistološko preiskavo so vzorci spremenjene kože ali sluznice z zdravo okolico, druga tkiva odvezamemo po presoji - tudi za diferencialno diagnostiko; vzorce fiksiramo v 10% puferiranem formalinu, razmerje med volumnom tkiva in fiksativa mora biti 1:10; koščki tkiva ne smejo biti debelejši od 5 mm; fiksativ in vzorce damo v posodice, ki jih lahko tesno zapremo, dobro razkužimo površino posodice in jo označimo z nalepko, na kateri z vodoodpornim pisalom navedemo identifikacijske podatke (ID živali, vrsta vzorca, mesto odvzema); vzorce v fiksativu lahko imamo na sobni temperaturi.

2.2.3.2. Pošiljanje vzorcev v laboratorij

Vzorce je treba nemudoma dostaviti v diagnostični laboratorij. Pri transportu se morajo upoštevati varnostni ukrepi, s katerimi se prepreči širjenje infekcije in kontaminacija vzorcev.

Odvzete vzorce nepredušno zapremo v ustrezno embalažo in jih damo v vrečko, ki jo prav tako nepredušno zapremo ter razkužimo njeno zunanost. Vzorce je treba poslati v diagnostični laboratorij v hladilni torbi pri cca +4 °C znotraj 24 ur po odvzemu vzorcev.

Prevoz trupel z gospodarstva do secirnice opravi VHS. Pred odhodom z gospodarstva je treba zagotoviti, da je vozilo nepropustno zaprto in da se izvede razkužitev vozila in oseb.

2.2.3.2.1. Pakiranje vzorcev

Praviloma zapakiramo vzorce v tri sloje embalaže:

1. prvi sloj embalaže: vzorci morajo biti shranjeni vodoodpornih in nepredušno zaprtih posodah ali vrečkah; vsaka posoda oziroma vrečka mora biti jasno označena z nalepko ali ekvivalentom, na kateri so navedeni podatki o reji in vzorcu; za označevanje moramo uporabiti vodoodporne nalepke in pisala; posode oziroma vrečke morajo biti nepredušno zaprte in vsaka posebej zavita, da se prepreči stik z drugimi posodami; stični robovi pokrova in posode ter zamaška in epruvete morajo biti dodatno zalepljeni z lepilnim trakom;
2. drugi sloj embalaže: predstavlja večja skupna posoda oziroma vrečka, v katero spravimo vse posode z vzorci; lahko je plastična ali kovinska in mora biti odporna na mehanske poškodbe; notranost mora biti obložena z vpojnim materialom, ki lahko vsrka morebitno tekočino, ki bi iztekla iz posod z vzorci; zunanost posode oziroma vrečke se razkuži;
3. tretji sloj embalaže: drugi sloj embalaže (skupno posodo) s posameznimi vzorci moramo postaviti še v eno dodatno transportno posodo (hladilna torba z ledom ali hladilnimi telesmi), katere zunanost moramo po pakiranju razkužiti.

Na transportno posodo na nalepko napišemo naslovnika in pošiljatelja.

2.2.3.2.2. Spremní dopis

Vzorci mora spremljati spremljati dopis za analizo. Spremní dopis kreira veterinar, ki je odvzel vzorce, preko računalniške aplikacije EPI v Centralnem informacijskem sistemu UVHVVR, za katero je treba imeti vstopno geslo (http://www.UVHVVR.gov.si/si/spletne_aplikacije/aplikacija_epi/). V imenovani spletni aplikaciji se v sklopu Diagnostične preiskave kreira zapisnik ZOVT-splošni, v katerega se vnese vse zahtevane podatke o imetniku, vzorčevalcu, datumu vzorčenja, vrsti živali, materialu za preiskavo in zahtevani preiskavi. Če se zahteva tudi patohistološka preiskava, se to navede v spremljati dopis EPI pod opombe in posebej doda seznam vzorcev z mestom odvzema. Če vzorčevalec razpolaga tudi z drugimi podatki, ki niso zahtevani ob samem vnosu, navede take podatke pod OPOMBE pred zaključevanjem zapisnika ZOVT-splošni v aplikaciji EPI. Vsa navodila za vrsto in način vnosa v EPI so dostopna na zunanji spletni strani UVHVVR: [spletne aplikacije/EPI/Navodila \(\[http://www.UVHVVR.gov.si/si/spletne_aplikacije/aplikacija_epi/\]\(http://www.UVHVVR.gov.si/si/spletne_aplikacije/aplikacija_epi/\)\)](http://www.UVHVVR.gov.si/si/spletne_aplikacije/aplikacija_epi/).

Vzorci za virološke preiskave se pošljejo na naslov:

Univerza v Ljubljani
Veterinarska fakulteta
Nacionalni veterinarski inštitut
Enota za diagnostiko kužnih in drugih bolezni živali
Virološki laboratorij
Gerbičeva 60
SI-1115 Ljubljana

Vzorci za patohistološko preiskavo se pošljejo na naslov:

Univerza v Ljubljani
Veterinarska fakulteta
Nacionalni veterinarski inštitut
Enota za diagnostiko kužnih in drugih bolezni živali
Laboratorij za patologijo in TSE
Gerbičeva 60
SI-1115 Ljubljana

2.2.3.3. ***Direktni dokaz virusa VBP***

2.2.3.3.1. Test ELISA za dokazovanje virusa VBP

Uporaba testa ELISA za dokaz antigena se priporoča za vzorce živali s kliničnimi znaki ali patološkimi spremembami. Postopek se izvaja in vrednoti po protokolu proizvajalca testa ELISA. S testom ELISA se lahko prisotnost antigena virusa VBP dokaže v preiskovanem materialu (vsebina mehurčka, blato). Virološki laboratorij mora imeti vedno na zalogi diagnostične reagente za preiskavo vsaj 50 vzorcev na prisotnost virusa VBP.

Test ELISA je manj občutljiv v primerjavi z molekularnimi metodami, zato je njegova vrednost za diagnostične namene v primeru negativnega rezultata omejena.

2.2.3.3.2. Dokazovanje nukleinske kisline virusa VBP z metodo RT-PCR v realnem času (RT-qPCR)

Najzanesljivejša metoda za dokaz virusa je metoda RT-qPCR.

Metoda RT-qPCR se uporablja za dokaz virusnega genoma (virusne nukleinske kisline) v vzorcih epitelija, vsebine mehurčka ali blata posameznega prašiča. Z metodo RT-qPCR lahko pregledujemo tudi vzorce prašičjega blata, ki je odvzeto v boksih z ugotovljenimi serološko pozitivnimi živalmi (izločanje virusa do 3 mesecev). Majhen odsek virusne RNA

pomnožimo z metodo RT-qPCR. Ker sama metoda RT-qPCR določa le virusni genom, lahko dobimo pozitiven rezultat tudi v primeru, ko v vzorcu ni prisoten infektivni virus. Rezultati so običajno znani v 24 urah. Laboratorij mora imeti vedno na zalogi reagente za preiskavo vsaj 100 vzorcev na prisotnost virusa VBP.

Prvi primer bolezni je treba potrditi z izolacijo virusa na celični kulturi. Vzorce pošlje NRL na potrditev v EURL v The Pirbright Institute (Velika Britanija).

2.2.3.3.3. Genotipizacija virusa VBP z določanjem nukleotidnega zaporedja

V primeru pozitivnega rezultata z metodo RT-qPCR je treba opraviti genetsko tipizacijo virusa. Produktu RT-PCR določimo nukleotidno zaporedje. S primerjavo kratkega odseka v 2A regiji virusnega genoma lahko določimo genotip virusa VBP.

Rezultati metode so znani v treh dneh po prejemu produkta PCR iz Virološkega laboratorija. Postopek sekveniranja izvede Laboratorij za molekularno biologijo in molekularno genetiko Enote za diagnostiko kužnih in drugih bolezni živali. Laboratorij mora imeti vedno na zalogi reagente za sekveniranje vsaj 50 vzorcev. Za primerjavo in interpretacijo rezultatov sekveniranja je treba imeti specifične računalniške programe in molekularno epidemiološko znanje.

2.2.3.4. *Indirektni dokaz virusa VBP*

Protitelesa so v serumu prisotna še dolgo časa po okužbi, včasih celo življenje. Za rutinsko uporabo je najprimernejši test ELISA. V primeru pozitivnega rezultata v testu ELISA je treba uporabiti še potrditveni test.

2.2.3.4.1. Dokazovanje protiteles proti virusu VBP s testom ELISA

Za dokazovanje protiteles uporabimo komercialno dostopen test ELISA. Test ELISA lahko daje zaradi splošne prisotnosti nekaterih drugih enteričnih virusov do 2 % nespecifičnih reakcij (lažno pozitivni rezultati), zato je treba pozitivne primere potrditi z virus nevtralizacijskim testom (v primeru pozitivnih rezultatov potrditveni VNT izvedejo v EURL The Pirbright Institute, Velika Britanija).

Laboratorij mora imeti vedno na zalogi reagente za preiskavo vsaj 200 krvnih vzorcev prašičev na prisotnost protiteles proti virusu VBP.

2.2.3.4.2. Dokazovanje protiteles z virus nevtralizacijskim testom (VNT)

VNT se uporablja kot potrditvena metoda za primere individualnega testiranja pozitivnih serumskih vzorcev prašičev. Metoda je zelo specifična in omogoča zanesljivejšo interpretacijo rezultatov v primerjavi s testom ELISA oziroma zazna tudi blago pozitivne vzorce. Kljub temu pa med 0,1 in 0,3 % neokuženih prašičev reagira pozitivno v testu ELISA in VNT. Te živali se štejejo za t.i. "singleton reactors", lahko pa jih identificiramo s ponovnim vzorčenjem in dodatnim testiranjem. V rejah se nahajajo le posamezne živali s takšnimi nespecifičnimi reakcijami.

2.2.4 Diferencialna diagnoza

Kot diferencialna diagnoza pridejo v poštev:

- virusne bolezni, kot so: slinavka in parkljevka, vezikularni stomatitis, vezikularni eksantem;
- opekline, ki so posledica termičnega ali kemičnega delovanja.

2.2.5 Cepljenje proti VBP

Cepivo proti VBP trenutno ne obstaja.

3 SUM NA VBP

3.1 POSTAVITEV SUMA

3.1.1 Klinični sum

3.1.1.1. Definicija sumljive živali

Prašič, sumljiv na okužbo z virusom VBP, je prašič ali truplo prašiča, ki kaže klinične znake, značilne za vezikularne bolezni ali ima sumljive post-mortalne spremembe ali pa reakcijo na opravljene laboratorijske preiskave, na podlagi katerih lahko utemeljeno sumimo na vezikularno bolezen.

3.1.1.2. Obveznosti imetnika sumljive živali

ZVMS v 17. členu določa, da mora imetnik živali v primeru, če se pojavi bolezen ali se pojavijo znaki, na podlagi katerih se sumi, da je žival zbolela ali poginila za boleznijo, to takoj sporočiti veterinarski organizaciji, ki mora nemudoma obiskati gospodarstvo ter opraviti pregled živali, da se sum potrdi ali izključi.

Do prihoda veterinarja mora imetnik zavarovati ter preprečiti dostop do sumljive živali oziroma trupla poginule živali.

3.1.1.3. Obveznosti veterinarja, ki je postavil sum na VBP

Če veterinar po pregledu živali na gospodarstvu sum na VBP potrdi, o tem preko dežurne telefonske številke nemudoma obvesti GU UVHVVR (DSNB). Najkasneje v 24 urah mora poslati obvestilo o sumu, ki vsebuje vsaj podatke iz Priloge 9 Pravilnika o BŽ (obvestilo o sumu) še preko faksa ali elektronske pošte. V skladu z 18. členom ZVMS veterinar s pisnim navodilom določi imetniku živali ukrepe, s katerimi se prepreči širjenje VBP z gospodarstva:

- prepoved premikov živali in proizvodov z in na sumljivo gospodarstvo;
- omejitve gibanja ljudi oziroma živali (imetnik mora zavarovati objekt, v katerem se nahajajo živali, sumljive na VBP, tako da do njih ne morejo drugi ljudje oziroma živali);
- prepoved odvoza trupel živali.

Veterinar mora ostati na gospodarstvu do prihoda strokovne skupine oziroma uradnega veterinarja.

Veterinar mora ob prihodu na gospodarstvo in po odhodu z gospodarstva upoštevati higienske ukrepe v skladu s točko 11.6 in v naslednjih 3 dneh ne sme obiskati nobenega drugega gospodarstva z dovzetnimi vrstami živali ter izvesti vse potrebne ukrepe, da sam ne predstavlja vira za širjenje bolezni.

Če posumi na VBP uradni veterinar, obvesti GU UVHVVR (DSNB) preko dežurne telefonske številke, najkasneje v 24 urah pa mora poslati obvestilo o sumu še preko faksa ali elektronske pošte ter izvesti oziroma odrediti vse predpisane ukrepe.

3.1.1.4. Obveznosti uradnega veterinarja

3.1.1.4.1. Ukrepi na sumljivem gospodarstvu

Uradni veterinar na sumljivem gospodarstvu z odločbo odredi oziroma izvede ukrepe iz 4. člena Pravilnika o določenih boleznih živali:

- popis vseh živali, posebej živali, dovzetnih za bolezen, bolnih in sumljivih živali ter poginulih živali; popis imetnik živali dnevno posodablja;

- zadržanje dovzetnih vrst živali v objektih, kjer so nastanjene, ali v drugih objektih na istem gospodarstvu, kjer je možna njihova osamitev;
- prepoved prometa in premikov živali, dovzetnih za bolezen, z oziroma na gospodarstvo;
- prepoved odvoza trupel poginulih živali, razen z dovoljenjem uradnega veterinarja;
- prepoved premikov mesa oziroma trupov, proizvodov, semena, jajčec ali zarodkov, krme, orodja, materialov ali odpadkov, s katerimi bi se lahko prenesla bolezen z gospodarstva, razen če jih ne odobri uradni veterinar; prepovedan je promet z mesom, proizvodi, semenom, jajčeci ali zarodki z gospodarstva za trgovanje ali izvoz;
- prepoved gibanja oseb in premikov živali nedovzetnih vrst in prevoznih sredstev z oziroma na gospodarstvo brez predhodnega dovoljenja uradnega veterinarja;
- postavitve razkuževalnih barier na vhodu in izhodu z gospodarstva in v posameznih objektih, kjer so nastanjene dovzetne živali;
- razkuževanje prevoznih sredstev preden zapustijo gospodarstvo.

3.1.1.4.2. Ukrepi na kontaktnih gospodarstvih

Kadar se na podlagi epizootiološke poizvedbe na sumljivem gospodarstvu ugotovijo kontaktna gospodarstva, uradni veterinar na teh gospodarstvih odredi ukrepe iz prejšnje točke in izvede epizootiološko poizvedbo (prvi odstavek 8. člena in VII. točka Priloge 2 Pravilnika o določenih boleznih živali).

Ukrepi ostanejo v veljavi vsaj do trenutka, ko je sum uradno izključen oziroma se na gospodarstvu ugotovi, da:

- prašiči ne kažejo kliničnih znakov bolezni;
- so rezultati serološkega pregleda statističnega vzorca krvi prašičev na protitelesa negativni.

3.1.2 Sum v laboratoriju

Sum na VBP se lahko postavi tudi na podlagi rezultata laboratorijske preiskave, ki ni negativen. V tem primeru mora diagnostični laboratorij o sumu na VBP preko dežurne telefonske številke obvestiti GU UVHVVR (DSNB), najkasneje v 24 urah pa poslati poročilo o opravljenih preiskavah in obvestilo o sumu še po telefaksu ali elektronski pošti na predpisanem obrazcu.

3.1.3 Sum na klavnici

Uradni veterinar na klavnici, ki posumi na bolezen, o tem preko dežurne številke nemudoma obvesti GU UVHVVR (DSNB), najkasneje v 24 urah pa poslati obvestilo na predpisanem obrazcu še preko faksa ali elektronske pošte.

Uradni veterinar na klavnici mora poskrbeti, da se do prihoda strokovne skupine oziroma uradnega veterinarja pristojnega OU UVHVVR, sumljivi trupi (vključno z drobovino in živalskimi proizvodi, ki niso namenjeni prehrani ljudi) in živali, pri katerih je bil postavljen sum, ločijo od drugih trupov in živali, ki so v tistem času na klavnici. Poskrbeti mora, da so vhodi v in izhodi iz klavnice zaprti ter da vozila ali osebje ne vstopajo v klavnico in ne izstopajo iz nje.

Na gospodarstvu, s katerega izvirajo prašiči, uradni veterinar uvede ukrepe iz 4. člena Pravilnika o določenih boleznih živali.

3.2 POSTOPEK IN UKREPI OB SUMU

V čim krajšem času po prejetju obvestila o sumu na VBP se sestane DSNB, ki ga skliče in vodi generalni direktor UVHVVR. DSNB prouči situacijo in obvesti direktorja pristojnega OU UVHVVR o nadaljnjem delu.

Po prijavi suma na VBP uradni veterinar nemudoma obišče sumljivo gospodarstvo in na njem opravi pregled. Če gre za prvi primer suma na VBP v državi, lahko opravijo pregled gospodarstva člani strokovne skupine. Če suma na VBP ni mogoče izključiti, uradni veterinar z odločbo odredi oziroma izvede ukrepe iz 4. člena Pravilnika o določenih boleznih živali.

3.2.1 Epizootiološka poizvedba

Uradni veterinar opravi epizootiološko poizvedbo v skladu z 9. členom Pravilnika o določenih boleznih živali, na obrazcu, ki je priloga tega načrta ukrepov (točka 11.7.1). Na podlagi rezultatov poizvedbe se lahko UVHVVR (DSNB) odloči za dodatne ukrepe:

- začasne omejitve premikov (živali, proizvodov, vozil);
- razširitev ukrepov iz 4. člena Pravilnika o določenih boleznih živali na druga gospodarstva, za katera obstaja razlog za sum možne kontaminacije (kontaktna gospodarstva);
- usmrnitev ali zakol dovzetnih živali, da se izključi sum ali potrdi VBP.

3.3 TRAJANJE UKREPOV

Ukrepi ob sumu trajajo, dokler niso znani rezultati preiskav, opravljeni v skladu z diagnostičnim priročnikom, na podlagi katerih UVHVVR potrdi VBP ali sum ovrže.

Če je sum ovržen, izda uradni veterinar odločbo, s katero prekliče vse ukrepe.

4 POTRDITEV VBP

4.1 UKREPI NA GOSPODARSTVU

Na podlagi kliničnih znakov in rezultatov laboratorijskih preiskav GU UVHVVR potrdi VBP na gospodarstvu. NVI o rezultatih laboratorijskih preiskav takoj po telefonu (dežurna številka) in telefaksu obvesti DSNB.

Po potrditvi VBP uradni veterinar poleg ukrepov iz 4. člena Pravilnika o določenih boleznih prašičev, z odločbo odredi še ukrepe iz 5. člena omenjenega pravilnika:

- usmrtitev vseh živali, dovzetnih za VBP, na gospodarstvu;
- uničenje ali obdelava vseh snovi ali odpadkov, na primer krme, nastilja, gnoja ali gnojnice, ki so po vsej verjetnosti okuženi;
- čiščenje in razkuževanje objektov, kjer so bile nastanjene živali dovzetnih vrst, njihove okolice, vozil za prevoz in vse opreme, ki je verjetno okužena v skladu s 15. členom in VIII. točko Priloge 2 Pravilnika o določenih boleznih živali.

Kadar je bolezen uradno potrjena, se poleg ukrepov iz tretjega odstavka 4. člena in 5. člena Pravilnika o določenih boleznih živali, meso prašičev, ki so bili zaklani v času med možnim vnosom VBP na gospodarstvo in izvajanjem odrejenih ukrepov, izsledi in uniči pod uradnim nadzorom v skladu z ŽSP uredbo.

Ukrepi so namenjeni predvsem preprečevanju izločanja virusa preko okuženih živali, preprečevanju prenosa virusa z živalmi, proizvodi, gnojem oziroma preko ljudi, prevoznih sredstev, opreme, ipd. na druga gospodarstva, preprečevanju vnosa živali, ki bi se lahko okužile na gospodarstvu in preprečevanju obstoja virusa na gospodarstvu.

4.1.1 Kontaktna gospodarstva

Kadar se na podlagi epizootiološke poizvedbe ugotovijo kontaktna gospodarstva, uradni veterinar na teh gospodarstvih odredi ukrepe iz prejšnje točke in izvede epizootiološko poizvedbo (drugi odstavek 8. člena in VII. točka Priloge 2 Pravilnika o določenih boleznih živali).

Ukrepi ostanejo v veljavi vsaj do trenutka, ko se na gospodarstvu ugotovi, da:

- prašiči ne kažejo kliničnih znakov bolezni;
- so rezultati serološkega pregleda statističnega vzorca krvi prašičev na protitelesa negativni.

Pregledi iz prejšnjega odstavka se lahko opravijo šele po 28 dneh od dneva možne okužbe živali ali prostorov kot posledice premikov oseb, živali, vozil ali na kak drug način.

4.2 UKREPI V KLAVNICI

V primeru, da je VBP potrjena v klavnici, uradni veterinar odredi:

- takojšen zakol vseh prašičev v klavnici;
- uničenje trupov in drobovine okuženih in kontaminiranih prašičev pod uradnim nadzorom in na način, s katerim se prepreči tveganje za širjenje VBP;
- čiščenje in razkuževanje objektov, opreme in vozil pod nadzorom in v skladu z navodili uradnega veterinarja;
- izvedbo epizootiološkega poizvedovanja v skladu z 9. členom Pravilnika o določenih boleznih živali;

- da se ponovni dovoz prašičev za zakol ne dovoli prej kot 24 ur po opravljenem postopku čiščenja in razkuževanja, izvedenem skladno s tretjo alinejo.

4.3 OBMOČJA Z OMEJITVAMI

4.3.1 Okuženo in ogroženo območje

Po potrditvi bolezni se, v skladu z 10. členom Pravilnika o določenih boleznih živali, okoli okuženega gospodarstva določi:

- okuženo območje s polmerom najmanj 3 km in
- ogroženo območje s polmerom najmanj 10 km.

Na okuženem območju se izvajajo ukrepi iz 11. člena oziroma V. točke Priloge 2 Pravilnika o določenih boleznih živali.

Na ogroženem območju se izvajajo ukrepi iz 12. člena oziroma VI. točke Priloge 2 Pravilnika o določenih boleznih živali.

Na okuženem in ogroženem območju zagotovi UVHVVR postavitev vidnih oznak in opozorilnih napisov na cestah in ob vstopu na okuženo oziroma ogroženo območje.

Meje okuženega in ogroženega območja se lahko tudi spreminjajo.

4.3.1.1. Ukrepi na okuženem območju

Na okuženem območju uradni veterinar odredi oziroma izvede naslednje ukrepe:

- popis vseh gospodarstev z živalmi dovzetnih vrst;
- redne obiske na gospodarstvih, klinične preglede živali in po potrebi odvzem vzorcev za laboratorijske preiskave, vodenje evidence obiskov in rezultatov preiskav;
- prepoved premikov živali dovzetnih vrst z gospodarstev in njihovega prevoza po javnih ali zasebnih cestah, razen po dostavnih poteh na gospodarstvu; možen je lahko le cestni in železniški tranzit živali, če poteka brez razkladanja ali ustavljanja;
- v primeru nujnega zakola v klavnici lahko dovoli prevoz prašičev pod uradnim nadzorom neposredno v klavnico znotraj okuženega območja; če v okuženem območju ni klavnice pod veterinarskim nadzorom, pa v klavnico na ogroženem območju; tak prevoz je možen šele po pregledu vseh živali dovzetnih vrst in če za nobeno od živali ne obstaja sum okužbe; uradnega veterinarja, odgovornega za klavnico, mora uradni veterinar, zadolžen za gospodarstvo, obvestiti o nameravani pošiljki teh živali.

Poleg teh ukrepov lahko uradni veterinar odredi oziroma izvede tudi ukrepe iz V. točke Priloge 2 Pravilnika o določenih boleznih živali (v skladu s sklepi DSNB):

- izjemoma lahko na podlagi odločitve, sprejete na Stalnem odboru za prehransko verigo in zdravje živali, dovoli prevoz prašičev za zakol, rejernih izven okuženega območja v klavnico na okuženem območju;
- vsa prevozna sredstva in oprema, ki se na okuženem območju uporabljajo za prevoz prašičev ali drugih živali in oprema ter material, ki je lahko kontaminiran (krma, gnoj, gnojnica in podobno), ne smejo zapustiti gospodarstva, okuženega območja oziroma klavnice, ne da bi bili očiščeni in razkuženi; prevozna sredstva, namenjena za prevoz prašičev, ne smejo zapustiti okuženega območja, ne da bi jih pregledal uradni veterinar;
- prepove premike prašičev z gospodarstva, kjer so nastanjeni; najmanj 21 dni po zaključenem preliminarnem čiščenju in razkuževanju v skladu s 15. členom Pravilnika o določenih boleznih živali, uradni veterinar odobri premike prašičev z gospodarstva:
  - a) neposredno v klavnico, ki jo za zakol prašičev določi UVHVVR in se, če je mogoče, nahaja na okuženem ali ogroženem območju, pod pogojem, da:
    - o so bili pregledani vsi prašiči na gospodarstvu,

- so bili klinično pregledani prašiči, namenjeni v klavnico,
- je bil vsak prašič individualno označen z ušesno oznako ali označen na drug način, ki ga odobri uradni veterinar,
- se prašiči prevažajo v vozilih, ki jih zapečati uradni veterinar.

Uradni veterinar v klavnici mora biti predhodno obveščen o nameravani pošiljki prašičev, namenjeni v to klavnico. Po prispetju v klavnico morajo biti prašiči nastanjeni in zaklani ločeno od drugih prašičev. Vozila in opremo, uporabljene za prevoz prašičev, je treba očistiti in razkužiti, preden zapustijo klavnico. Pri ante in post mortem pregledu mora biti uradni veterinar pozoren na morebitne znake VBP. Kadar se prašiči zakoljejo v skladu z določili tega poglavja, mora uradni veterinar v klavnici odvzeti statistično reprezentativni vzorec krvi. V primeru pozitivnega rezultata, ki potrjuje bolezen, se uporabijo ukrepi iz drugega odstavka 8. člena Pravilnika o določenih boleznih živali.

- b) v izjemnih okoliščinah v druge objekte na okuženem območju, pod pogojem, da:
- so bili pregledani vsi prašiči na gospodarstvih,
  - je bil klinični pregled prašičev, namenjenih za preselitev, negativen,
  - je bil vsak prašič individualno označen z ušesno oznako ali označen na drug način, ki ga odobri uradni veterinar;
- sveže meso prašičev iz točke a) prejšnje alineje:
- ne sme v trgovanje ali mednarodni promet in mora biti označeno v skladu s pravilnikom, ki ureja pogoje zdravstvenega varstva živali, ki vplivajo na proizvodnjo, predelavo in distribucijo živil živalskega izvora;
  - je pridobljeno, razrezano, prepeljano in hranjeno ločeno od mesa, namenjenega za trgovanje ali mednarodni promet in se uporablja na način, ki onemogoča njegovo uporabo za mesne proizvode, namenjene za trgovanje ali mednarodni promet, razen, če je bilo obdelano s postopkom, določenim v prilogi pravilnika, ki ureja pogoje zdravstvenega varstva živali, ki vplivajo na proizvodnjo, predelavo in distribucijo živil živalskega izvora;

4.3.1.2.   Ukrepi na ogroženem območju

Na ogroženem območju uradni veterinar odredi oziroma izvede naslednje ukrepe:

- popis vseh gospodarstev z živalmi dovzetnih vrst;
- prepoved premikov živali dovzetnih vrst z gospodarstev po javnih poteh, razen za vodenje živali na pašo ali v objekte za živali; možen je lahko le cestni ali železniški tranzit živali brez razkladanja ali ustavljanja;
- dovoli prevoze dovzetnih vrst živali znotraj tega območja;
- živali dovzetnih vrst ostanejo na ogroženem območju vsaj najdaljšo inkubacijsko dobo po zadnjem potrjenem primeru VBP; po preteku tega obdobja se lahko živali odpeljejo z ogroženega območja pod nadzorom uradnega veterinarja neposredno v klavnico; tak prevoz je možen šele po pregledu vseh živali dovzetnih vrst in če za nobeno od živali ne obstaja sum okužbe; uradnega veterinarja, odgovornega za klavnico, mora uradni veterinar, zadolžen za gospodarstvo, obvestiti o nameravani pošiljki teh živali v klavnico.

Poleg teh ukrepov lahko uradni veterinar odredi oziroma izvede tudi ukrepe iz VI. točke Priloge 2 Pravilnika o določenih boleznih živali (v skladu s sklepi DSNB):

- dovoli premike prašičev, razen neposredno v klavnico, z gospodarstva na ogroženem območju pod pogojem, da v 21 dneh pred uvedbo ukrepov na gospodarstvo ni bil pripeljan noben prašič; imetnik mora voditi evidenco vseh premikov prašičev z ali na gospodarstvo;
- lahko dovoli premike prašičev iz ogroženega območja pod pogojem, da:
  - so vsi prašiči na gospodarstvu pregledani v 48 urah pred premikom,
  - je bil opravljen klinični pregled prašičev, namenjenih za premike največ 48 ur pred začetkom premika in so bili rezultati negativni,

- je bilo opravljeno serološko testiranje statističnega vzorca prašičev, namenjenih za premik, ne da bi bila ugotovljena protitelesa; testiranje mora biti opravljeno v 14 dneh pred posameznim premikom; pri prašičih, namenjenih za zakol, je mogoče opraviti serološki pregled na vzorcih krvi, odvzetih v klavnici; če so rezultati, ki potrjujejo pojav VBP, pozitivni, se izvedejo ukrepi iz drugega odstavka 8. člena Pravilnika o določenih boleznih živali,
- je vsak od prašičev individualno označen z ušesno oznako ali označen na drug način, ki ga odobri uradni veterinar,
- se tovornjaki in druga vozila ter oprema, ki se uporabljajo za prevoz prašičev, obvezno očistijo in razkužijo po vsakem prevozu v skladu s 15. členom Pravilnika o določenih boleznih živali;
- tovornjaki in druga vozila ter oprema, ki se uporabljajo za prevoz prašičev ali drugih rejnih živali, ali material, ki je lahko kontaminiran in se uporablja na ogroženem območju, ne smejo zapustiti ogroženega območja, preden niso očiščeni in razkuženi v skladu s postopki, ki jih določi uradni veterinar.

4.3.1.3. Trajanje ukrepov

Ukrepi na okuženem območju ostanejo v veljavi vsaj najdaljšo inkubacijsko dobo, značilno za VBP (28 dni), ki mora preteči po odstranitvi živali z okuženega gospodarstva v skladu s 5. členom Pravilnika o določenih boleznih živali in ko so izvedeni postopki čiščenja in razkuževanja v skladu s 15. členom in VIII. točko Priloge 2 Pravilnika o določenih boleznih živali. Po preteku tega obdobja se ukrepi, ki veljajo na ogroženem območju, uporabijo na nekdanjem okuženem območju.

Tudi ukrepi na ogroženem območju ostanejo v veljavi vsaj najdaljšo inkubacijsko dobo, značilno za VBP, ki mora preteči po odstranitvi živali z okuženega gospodarstva v skladu s 5. členom Pravilnika o določenih boleznih živali in ko so izvedeni postopki čiščenja in razkuževanja v skladu s 15. členom in VIII. točko Priloge 2 Pravilnika o določenih boleznih.

5 LOKALNO SREDIŠČE ZA NADZOR BOLEZNI

5.1 ODPRTJE LSNB

Za uspešno izvajanje nadzora nad VBP na lokalni ravni, glede na potrebe, ustanovi generalni direktor UVHVVR LSNB. Praviloma je lokacija LSNB sedež OU UVHVVR. V primeru, da je OU UVHVVR preveč oddaljen od same lokacije izbruha oziroma je premajhen za delovanje LSNB, lahko generalni direktor UVHVVR v kraju pojava bolezni oziroma njegovi bližini ustanovi tudi začasni LSNB.

Na ozemlju Slovenije je 10 OU UVHVVR. Seznam naslovov in telefonskih števil OU je naveden pod točko 11.1, zemljevid s prikazom območij OU in izpostav pa se nahaja pod točko 11.5.1 Načrta ukrepov.

5.1.1 Naloge LSNB

Na lokalni ravni je za pripravljenost in nadzor nad VBP odgovoren direktor OU UVHVVR. LSNB vodi uradni veterinar, ki ga za to nalogo določi DSNB s soglasjem direktorja OU. Vodja LSNB poroča DSNB in direktorju OU.

Glavne naloge, ki jih ima LSNB, so:

- usmerjanje in izvajanje lokalne strategije nadzora ob pojavu bolezni,
- koordiniranje ukrepov na lokalnem območju,
- odrejanje ukrepov ter nadzor nad omejitvami gibanja in vsemi ostalimi ukrepi in postopki na okuženem gospodarstvu oziroma na območjih z omejitvami,
- povezava z NVI glede odvzema, pakiranja in prevoza vzorcev,
- povezava s policijo, vojsko, lokalnimi upravnimi organi, kmetijskimi in trgovskimi organizacijami, zbirališči, sejmi, trgi, klavnicami, obdelovalnimi in predelovalnimi obrati ter obrati za predelavo stranskih živalskih proizvodov,
- priprava in izpeljava epizootioloških poizvedb v sodelovanju z DSNB in strokovno skupino,
- urejanje odškodnin za imetnike živali,
- obveščanje prebivalstva (v ta namen se lahko vzpostavi odprta linija (posebna telefonska številka), kjer lahko ljudje dobijo jasne, natančne in posodobljene informacije).

5.1.2 Oprema LSNB

Za potrebe LSNB se na OU UVHVVR zagotovi prostor, v katerem bodo potekale aktivnosti glede odrejanja in izvajanja ukrepov ob pojavu VBP. LSNB javi DSNB stacionarno in mobilno telefonsko številko, preko katere poteka komunikacija.

Vsak OU UVHVVR ima podobno opremo kot DSNB, ki mora zajemati vsaj naslednje:

- komunikacijska sredstva, vključno s statičnimi in mobilnimi telefoni ter telefaksom;
- računalnike, povezane z DSNB, diagnostičnimi laboratoriji in drugimi organizacijami (internet, elektronska pošta);
- računalniško podprt sistem za identifikacijo gospodarstev z dovzetnimi živalmi ter njihova lokacija ali v obliki dokumentov na papirju, če tak sistem še ni vzpostavljen;
- tiskalnike za računalnike;
- fotokopirne stroje;
- zemljevide v merilu 1:50.000, ki pokrivajo območje OU UVHVVR.

5.1.3 Obveščanje

Vodja LSNB mora zagotoviti, da so o ukrepih obveščeni vsi, ki se v celoti ali delno nahajajo na okuženem oziroma ogroženem območju: predstojniki policijskih postaj, lokalne skupnosti (občine), območne enote NVI (regionalni laboratoriji) in veterinarske organizacije s koncesijo.

Obvestilo o ukrepih je treba poslati tudi drugim osebam in organizacijam, ki morajo biti obveščeni o omejitvah gibanja:

- upravljavci cestnega omrežja (cestno, komunalno podjetje);
- vsi znani prevozniki živali;
- organizacije kmetov;
- klavnice;
- predelovalni obrati;
- trgovske organizacije na območju;
- organizatorji sejmov, ki delujejo na območju;
- kooperanti;
- pooblaščenice organizacije za izvajanje DDD;
- proizvajalci in dobavitelji krme;
- lovske družine.

En izvod odločbe, ki predpisujejo ukrepe, je treba poslati v vednost DSNB.

Vse osebe in organizacije, ki so bile obveščene o uvedbi ukrepov, je treba čim hitreje obvestiti tudi o ukinitvi ukrepov.

5.2 PRIPRAVA NAČRTA UKREPOV NA LOKALNEM NIVOJU

Z namenom, da se zagotovi hitro ukrepanje ob pojavu VBP, mora imeti vsak OU UVHVVR na lokalnem nivoju pripravljen načrt ukrepov, ki zagotavlja hitro navezovanje stikov z ljudmi in organizacijami, za kar je potrebna vrsta podatkov. V lokalnih načrtih je treba podatke tudi redno posodabljeti (1x letno oziroma po potrebi). V ta namen direktor OU UVHVVR določi osebo, ki skrbi tako za posodabljanje podatkov kot za preverjanje opreme, ki je na razpolago na OU. Za lokalni načrt ukrepov so potrebni vsaj naslednji podatki oziroma sezname s podatki:

a. Sezname lokacij z dovzetnimi živalmi

- seznam lokacij, na katerih se nahajajo registrirane reje dovzetnih živali;
- seznam lokacij, na katerih se zbirajo oziroma predelujejo proizvodi dovzetnih živali (predelovalni obrati, zbiralnice, klavnice);
- seznam prevoznikov živih živali - registrirani prevozniki za prevoz dovzetnih živali.

Sezname morajo po potrebi vsebovati za vsako od lokacij naslednje podatke (tako v elektronski kot papirni obliki): imetnik živali (naslov, telefonska številka, številka mobilnega telefona, elektronska pošta, številka faksa), vrsto in število živali. Sezname morajo biti dopolnjeni z zemljevidi, na katerih so natančno prikazane vse lokacije. Priporočljivi so tudi podatki o možnostih izvedbe zapore gospodarstva glede na lokacijo (objekt na samem, v naselju, ...).

b. Seznam oseb in organizacij za pomoč pri ukrepanju

- seznam strokovnih delavcev, ki so imenovani v LSNB, ki mora biti dopolnjen s podatki o lokaciji in opremi samega LSNB;
- seznam vseh veterinarskih organizacij in veterinarskih delavcev (veterinarjev, veterinarskih tehnikov in higienikov NVI);
- seznam organizacij s koncesijo za opravljanje DDD;

- nabor potencialne delovne sile za izvedbo ukrepov (razni komunalni delavci ipd., gradbena podjetja);
- seznam kontaktnih oseb lovskih organizacij;
- seznam kontaktnih oseb izpostave Uprave RS za zaščito in reševanje ter vseh kontaktnih oseb, ki so jih dale po občinah izpostave Uprave RS za zaščito in reševanje;
- seznam vseh gasilskih in policijskih postaj;
- seznam (poimenski) ostalih delavcev, ki nudijo pomoč pri izvajanju ukrepov na gospodarstvu - seznam so dolžni predložiti večji rejci (podjetja).

Seznami morajo vsebovati naslednje podatke: poštne naslove, naslove za elektronsko pošto, telefonske številke, številke faksov, številke mobilnih telefonov. Seznami morajo biti dopolnjeni s podatki o usposabljanjih za ukrepanje ob pojavu VBP.

c. Seznam zaščitne in ostale opreme za primer izbruha

Seznam mora vsebovati podatke o vsej razpoložljivi opremi s podatki o roku uporabe in lokaciji skladiščenja opreme (če je drugačna od lokacije OU UVHVVR). Upoštevati je potrebno tudi opremo, ki je potrebna za delovanje samega LSNB. Navedene morajo biti osebe, ki so zadolžene za kontrolo opreme.

č. Seznam možnih lokacij za zakopavanje trupel živali in odlagališč odpadkov

Seznam mora vsebovati natančne lokacije in mora biti dokumentiran z zemljevidi. Podatke posredujejo predstavniki lokalnih skupnosti.

d. Seznam možnih lokacij za vzpostavitev dezinfekcijskih točk

Možne lokacije se določijo glede na prometnice, upoštevati je potrebno tudi dostop do vode, elektrike, itd.

6 UKREPI PRI RAZMNOŽEVANJU ŽIVALI

Kot reprodukcijski material, ki predstavlja tveganje za širjenja bolezni, se štejejo seme, jajčne celice in zarodki dovzetnih vrst živali. Zelo veliko tveganje za širjenje predstavlja tudi osemenjevanje, pridobivanje semena, jajčnih celic in zarodkov.

6.1 UKREPI NA GOSPODARSTVU

Uradni veterinar z odločbo poleg drugih ukrepov na sumljivem gospodarstvu odredi tudi prepoved osemenjevanja ali pridobivanja semena, jajčnih celic in zarodkov dovzetnih vrst živali.

6.2 UKREPI NA OKUŽENEM IN OGROŽENEM OBMOČJU

6.2.1 Preventivni ukrepi za osemenjevalce

Vodja LSNB se mora posvetovati z veterinarskimi delavci, ki izvajajo osemenjevanje in delujejo na okuženem in ogroženem območju, da zagotovijo, da se poleg razkuževanja izvajajo še naslednji ukrepi:

- dovoljena je uporaba hladilnih torb z enodnevno zalogo semena; neporabljeno seme se mora ob koncu dneva uničiti, hladilne torbe pa temeljito razkužiti z razkužilom, ki je registrirano za uporabo proti virusu VBP;
- uporabljati morajo zaščitno obleko za enkratno uporabo;
- uporabljati je treba aplikatorje, zaščitne prevleke, ipd., ki se po uporabi uničijo (sežgejo) ali pa razkužijo in pustijo na gospodarstvu;
- avtomobile je treba vzdrževati čiste.

7 OCENJEVANJE ŠKODE

V skladu s 46. in 47. členom Zakona o veterinarstvu pripada imetniku živali odškodnina za pokončane ali zaklane živali ter uničene predmete oziroma surovine zaradi uresničevanja ukrepov za zatiranje določenih bolezni živali. Odškodnina mora biti izplačana v čim krajšem možnem času in se določi po tržni vrednosti živali, predmetov oziroma surovin.

V skladu s Pravilnikom o odškodninah na področju veterinarstva (Uradni list RS, št. 105/07 in 57/15) je treba živali, predmete oziroma surovine pred uničenjem oceniti. Uradni veterinar določi cenilca, ki oceni tržno vrednost živali, predmetov oziroma surovin. Cenilec mora podati cenitveno poročilo uradnemu veterinarju v času, ki ga je le-ta določil.

Zakol oziroma pokončanje živali, uničenje predmetov in surovin se vrši v prisotnosti uradnega veterinarja. O tem dejanju v postopku in o vseh važnejših ugotovitvah se sestavi zapisnik, ki je dokaz, da ukrep ni bil le odrejen, ampak tudi izvršen.

Postopek za izplačilo odškodnine se uvede na zahtevo imetnika živali, ki vloži pri pristojnem OU UVHVVR. Uradni veterinar mora ves čas postopka sproti ugotavljati, ali je imetnik živali izpolnil vse pogoje za izplačilo odškodnine.

O tem, ali se odškodnina izplača ali ne in o višini odškodnine, odloči uradni veterinar z odločbo.

Zoper odločbo o višini odškodnine ni dovoljena pritožba niti upravni spor. Imetnik živali lahko v 30 dneh od prejema odločbe predlaga pristojnemu sodišču, da odmeri odškodnino v nepravdnem postopku. Zoper odločbo uradnega veterinarja o tem ali so izpolnjeni pogoji za izplačilo odškodnine ali ne, pa ima stranka pravico pritožbe v roku 8 dni od vročitve le-te.

8 USMRTITEV ŽIVALI IN ODSTRANJEVANJE TRUPEL

8.1 SPLOŠNO

Vodja LSNB mora poskrbeti za zadostno število veterinarjev in delavcev, s pomočjo katerih je mogoče zagotoviti ustrezen način usmrtitve s humanimi metodami in nadzor nad njim. Delavci morajo dobiti navodila, da ne smejo začeti, dokler ni navzoč veterinar.

Običajno naj bi bil en veterinar odgovoren za največ tri delavce, ker mora biti navzoč na vsakem kraju usmrtitve. Delavci, ki jih v ta namen lahko aktiviramo, so lahko veterinarski higieniki, veterinarski tehniki iz veterinarskih organizacij ter delavci, ki delajo v klavnicah.

Kadar je na okuženem gospodarstvu več kot en veterinar, mora biti eden od njih imenovan za odgovornega.

Usmrtitev mora biti urejena tako, da se opravlja pri dnevni svetlobi. Če je potrebno delo nadaljevati tudi ponoči, se to lahko opravlja le ob ustrezni razsvetljavi.

Na voljo mora biti zadostno število delavcev in pomočnikov, da se prepreči zamude pri izvedbi.

Odgovorni veterinar odloča ali naj se živali usmrtijo v zaprtem prostoru ali na prostem. Kadarkoli je mogoče, naj se usmrtitev izvaja na neprepustni površini.

Usmrtitve se mora vedno izvajati na human način. Oprema za humano usmrtitev mora biti redno vzdrževana.

Preden veterinar zapusti okuženo gospodarstvo, mora biti prepričan, da so vse živali mrtve.

Delavci morajo biti opremljeni z zaščitno obleko in gumijastimi škornji.

Po usmrtitvi odgovorni veterinar izpolni obrazec iz točke 11.7.4 - dnevno poročilo veterinarja in ga posreduje LSNB oziroma DSNB.

Usmrtitev živali odredi uradni veterinar z odločbo, v kateri predpisuje ukrepe iz 5. člena Pravilnika o določenih boleznih živali. Ukrep izda na podlagi potrditve bolezni in posvetovanja z DSNB. Če se kasneje izkaže, da je treba usmrtiti še več dovzetnih živali, mora uradni veterinar prej dobiti soglasje DSNB. Če pristojni uradni veterinar ni obenem tudi vodja LSNB, mora ukrepe uskladiti tudi z njim.

Nujno je, da se čim prej prepreči nadaljnje izločanje in širjenje virusa. Zelo pomembno je, da se čim hitreje izvedejo postopki ocenitve in usmrtitve okuženih živali, odstranitve trupel in preliminarnega čiščenja in razkuževanja.

Usmrtitev izvajajo za to usposobljeni delavci, ki morajo biti posebej izbrani po svoji učinkovitosti in sposobnosti.

Veterinarji ne usmrtijo živali sami, razen v primerih, ko:

- usposobljeni delavci niso na voljo ali niso na voljo dovolj hitro;
- DSNB izda navodilo, da se dovzetne živali usmrtijo v diagnostične namene.

Kadar je treba usmrtiti dovzetne živali v hlevih, je treba okna in vrata hleva zapreti in izključiti ventilatorje, ki sesajo zrak iz prostora.

Vodja skupine, ki je zadolžena za usmrtitev (odgovorni veterinar), pred izvedbo usmrtitve obišče imetnika živali in mu na primeren način razloži sam potek in izvedbo postopka. Imetnik živali mora imeti možnost, da je prisoten pri sami usmrtitvi, če pa tega ne želi, je treba to upoštevati.

Usmrtitev mora biti opravljena varno, humano in kompetentno, pri čemer je treba upoštevati imetnika in njegovo družino, ki je neposredno prizadeta.

Pred postopkom usmrtitve je treba opraviti ocenitev živali in zbrati vso potrebno dokumentacijo.

Pri izbiri lokacije za usmrtitev je treba upoštevati naslednje faktorje:

- prostori, ki so na voljo,
- varnost živali,
- bližina in dostopnost mesta, kjer se bodo odstranila trupla usmrčenih živali,
- varnost osebja, ki sodeluje pri usmrtitvi,
- strinjanje imetnika živali,
- možnost poškodovanja lastnine,
- zaščita pred vdorom javnosti.

Vrstni red, po katerem se bodo usmrtili živali, je sledeč:

- okužene živali;
- kontaktne živali.

Najprej je treba usmrtiti potencialno nevarne živali, kot so merjasci in svinje z mladiči.

Če je le mogoče, se najprej usmrti zaključeno epizootiološko enoto živali, potem pa se po potrebi oziroma glede na velikost enote naredi odmor. Kadar gre za veliko število živali, je treba vse odmore predvideti vnaprej.

Po zaključeni usmrtitvi odgovorni veterinar preveri, če so vse živali mrtve in prešteje vsa trupla, kar navzkrižno preveri s seznamom živali, pri katerih je bila opravljena cenitev, da se zagotovi, da so bile res vse živali usmrčene.

Po usmrtitvi in uničenju trupel odgovorni veterinar izpolni obrazec o evidenci ocenjenih, pokončanih in uničenih živali in ga posreduje vodji LSNB. Na tem obrazcu je treba navesti čas začetka in zaključka usmrtitev, pokopa ali sežiga oziroma odvoza v predelovalni obrat za odstranjevanje ŽSP.

8.2 NAČINI USMRTITVE DOVZETNIH ŽIVALI

8.2.1 Prašiči

8.2.1.1. Svinje in merjasci

Uporabijo se električne naprave za omamljanje. Tudi tu je treba živalim z ekstraktorjem prekiniti hrbtni mozeg.

8.2.1.2. Srednje veliki prašiči

Najprimernejša je uporaba električne naprave za omamljanje. Možna je tudi uporaba pištole, ki ji sledi prekinitev hrbtnege mozga z ekstraktorjem.

8.2.1.3. Pujski

Priporočljiva je uporaba sredstev za evtanazijo.

8.3 UPORABA POMIRJEVAL

Po potrebi lahko veterinar, ki je odgovoren za gospodarstvo, uporabi sredstva za pomiritev in imobilizacijo. Ta se običajno uporabljajo za:

- pomiritev agresivnih živali pred usmrtitvijo,

- delo z agresivnimi živalmi v zaprtem prostoru v diagnostične namene, kadar ni na voljo drugih pripomočkov za obvladovanje živali ali ustrezne pomoči,
- obvladovanje živčnih ali agresivnih živali na prostem v diagnostične namene, posebno kadar obstaja nevarnost pobega; v teh primerih je mogoče zaprositi za pomoč veterinarja, usposobljenega za uporabo puške za omamljanje.

Uradni veterinar mora pri svojem načrtovanju evidentirati veterinarje, ki imajo znanje in pooblastila za uporabo puške za omamljanje.

Pred uporabo pomirjevala je treba dobiti dovoljenje imetnika. Če je treba dati pomirjevalo živali v odsotnosti imetnika, ga je o tem treba čim prej obvestiti.

Zaloge pomirjeval se nahajajo v veterinarskih organizacijah s koncesijo.

Veterinarji, ki opravljajo diagnostične preglede, morajo neškodljivo odstraniti delno uporabljene stekleničke pomirjeval kot rutinski ukrep za preprečevanje nevarnosti ali kritike glede navzkrižne okužbe.

8.4 ŽIVALI V ŽIVALSKIH VRTOVIH, OBORAH IN PROSTOŽIVEČE DOVZETNE ŽIVALI

Pri pregledu živali v živalskih vrtovih lahko zaradi njihove razdražljivosti oziroma plašnosti pride do poškodb ali celo pogina.

Za zmanjšanje nevarnosti poškodb je potrebna pomoč strokovnega osebja živalskega vrta pri obvladanju in apliciranju pomirjeval živalim.

8.5 ODSTRANJEVANJE IN UNIČEVANJE TRUPEL POGINULIH IN USMRČENIH ŽIVALI

Trupla poginulih in usmrčenih živali je treba odstraniti in uničiti kar najhitreje. Podrobnejši postopki in posebnosti pri odstranjevanju in uničevanju trupel živali, ki so ali bi lahko bile okužene s povzročiteljem VBP, so opisani v nadaljevanju poglavja.

8.5.1 Zakonodaja in prevoz trupel

V skladu z ZVMS (25., 26. in 27. člen), ŽSP uredbo, Uredbo o izvajanju uredbe (ES) o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode in pridobljene proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 58/2011), Pravilnikom o zbiranju, prevozu, skladiščenju, ravnanju, uporabi in odstranjevanju živalskih trupel kot vrste živalskih stranskih proizvodov, ki niso namenjeni prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 122/07) in Uredbo o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s stranskimi živalskimi proizvodi kategorije 1 in 2 (Uradni list. RS, št. 134/2006 in 1/2010) so za odvoz živalskih trupel in ostalih živalskih stranskih proizvodov (v nadaljevanju: ŽSP) zadolženi VHS in organizacije za odvoz odpadkov s koncesijo – KOTO d.o.o.. Na osnovi tega je KOTO dolžan prepeljati in prevzeti za uničenje tudi večje količine živalskih trupel.

8.5.2 Odločanje o vrsti odstranjevanja in uničenja trupel živali

Način uničevanja se za vsak primer posebej določi po navodilih DSNB.

Predvideni so naslednji načini:

- odvoz trupel in neškodljiva odstranitev v predelovalnem obratu kategorije 1 oziroma 2, čemur sledi sežig v obratu za sežig ali so-sežig v skladu z določili ŽSP uredbe;
- zakop na vnaprej določenih lokacijah v bližini okuženih gospodarstev;
- zakop ali sežig trupel na okuženem gospodarstvu.

Pri odločanju o možnostih odstranitve trupel poginulih živali je treba upoštevati posebnosti vsakega primera posebej, vendar ima prednost pri izbiri odstranitve in uničenja vedno odstranitev v predelovalnem obratu za ŽSP (kafilacija), saj predstavlja, razen prevoza, ki dodaja nekoliko večje tveganje za širjenje bolezni, optimalno vrsto odstranitve in uničenja v kontroliranih in predvidljivih razmerah.

Na podlagi študij in mnenj Znanstvenega upravljalnega odbora EU so pripravljene smernice Komisije za odločanje pri načinu odstranjevanja trupel. Smernice za pomoč pri odločanju za izjemno odstranjevanje po ŽSP uredbi so v spodnji tabeli.

Tabela 2: Odstranjevanje ŽSP

Kategorija živalskih stranskih proizvodov	Zakop ali zažig
Kategorija živalskih stranskih proizvodov	Ni zakopavanja ali sežiga (glej oddelek 3 spodaj)
Snovi kategorije 1 iz člena 8(1)(a)(i): TSE pozitivne živali	Zakopavanje ali sežig na odročnih krajih ali na kraju samem (glej oddelek spodaj), na podlagi odobritve in pod nadzorom UVHVVR, v soglasju z MOP (po opravljenih BSE hitrih testih, ko so rezultati teh testov že znani)
Snovi kategorije 1 iz člena 8(1)(b)(ii): cela trupla poginulih živali, ki vsebujejo SRM	Zakopavanje ali sežig v primeru, ko UVHVVR zavrne prevoz v najbližji predelovalni obrat ali sežigalnico zaradi nevarnosti prenosa bolezni ali če kapacitete obratov niso zadostne; Ob tem je treba upoštevati pravila Skupnosti in nacionalna pravila, predvsem glede prepovedi zakopa ali zažiga živali z antraksom, zaradi nevarnosti prenosa bolezni
V primeru pojava bolezni z bivše liste A OIE v skladu s členom 19(1)(e)	Zakopavanje ali sežig na odročnih krajih, v primerih, ko vse ostale možnosti predstavljajo večje tveganje za zdravje ljudi ali okolje, ali v primerih, ko ni mogoče zagotoviti prevoza
Snovi kategorije 2	Zakopavanje ali sežig na odročnih krajih, v primerih, ko vse ostale možnosti predstavljajo večje tveganje za zdravje ljudi ali okolje, ali v primerih, ko ni mogoče zagotoviti prevoza.

Kriteriji, ki jih je pri odločanju o vrsti odstranitve potrebno upoštevati, so:

- dostopnost do območja, kjer se je pojavila VBP,
- hitrost širjenja bolezni in razširjenost na območju, v državi ali njeni okolici,
- število in kategorija živali, namenjenih odstranitvi, ob upoštevanju kapacitete predelovalnega obrata kategorije 1 in 2,
- število in vrsta ustreznih prevoznih sredstev,
- ocena tveganja za okolje.

8.5.3 Prevoz

Vozila, ki se uporabljajo pri prevozu trupel, morajo biti zaprta, nepropustna in primerna za popolno razkuževanje. Pri prevozu morajo biti izpolnjena določila, predpisana v ŽSP uredbi. Poleg komercialnega dokumenta, določenega v ŽSP uredbi, mora ob pojavu ali sumu bolezni prevoz živalskih trupel in odpadkov spremljati tudi listina o prevozu nevarnega blaga.

Prevoz trupel opravljata s svojimi prevoznimi sredstvi VHS in KOTO d.o.o., odvisno od količine trupel.

8.5.4 Oprema

Osebe, ki delajo s trupli, morajo nositi ustrezno zaščitno obleko, obutev in opremo, ki jo je mogoče razkužiti. Na kraju uničevanja trupel je treba nemudoma po uničenju opraviti

temeljito razkuževanje objektov, ljudi, vozil, opreme in pribora. Del zaščitne opreme je dostopen na UVHVVR.

V skladu z določili državnega načrta zaščite in reševanja ob množičnem pojavu bolezni živali v RS imajo uradni veterinarji UVHVVR ob izbruhu VBP dostop do opreme, potrebne za zakopavanje trupel oziroma do goriva v primeru sežiga trupel.

8.5.5 Odstranjevanje v predelovalnem obratu za ŽSP

Praviloma je treba za odvoz trupel poginulih ali usmrčenih živali v skladu z običajno veljavnim postopkom poklicati VHS, ki je organiziran v okviru NVI. VHS sprejme prijavo pogina in opravi prevoz trupel poginulih živali v vmesni obrat kategorije 1 ali 2 (zbiralnico trupel), ki jih ima v ta namen NVI organizirane po regionalnem ključu in so dostopne v seznamu obratov za ŽSP na spletni strani UVHVVR. NVI v svojih obratih, če je to določeno s sklepi DSNB, opravi patološko anatomsko diagnostiko poginulih živali po določenem vzorcu. Način prijave poginulih in usmrčenih živali ter možnosti prevzema in prevoza trupel ter obveznosti obeh služb so določene v zakonodaji, opisani v točki 8.5.1 tega poglavja.

Ob poginih oziroma usmrčitvah velikega števila živali lahko izjemoma opravi odvoz trupel živali neposredno iz gospodarstev tudi KOTO d.o.o. s svojimi prevoznimi sredstvi, če so le-ta ustrezno opremljena za nalaganje trupel na samem kraju pogina ali usmrčitve.

Trupla po opravljenem zbiranju in morebitni patološko anatomski diagnostiki ali po neposrednem zbiranju na kraju pogina oziroma usmrčitve, KOTO d.o.o. prepelje v predelovalni obrat na toplotno predelavo. Če na območju ljubljanske in gorenjske regije prevoz trupel v predelovalni obrat KOTO izvede neposredno VHS, mora takrat, ko gre za trupla okuženih živali, o tem predhodno telefonsko obvestiti KOTO d.o.o. (točka 11.3).

V vseh primerih morajo imeti člani strokovne skupine možnost, da trupla pred uničenjem pregledajo in po potrebi odvzamejo ustrezne vzorce.

Celoten postopek neškodljivega odstranjevanja mora potekati pod nadzorom uradnega veterinarja.

Seznam vmesnih obratov, kjer se opravlja tudi patološko anatomska diagnostika, je dostopen na spletni strani UVHVVR: www.uvhvvr.gov.si.

8.5.5.1. Osnovni podatki o obratih za predelavo in sežig ŽSP

8.5.5.1.1. Predelovalni obrati kategorije 1

V Sloveniji je registriran en predelovalni obrat kategorije 1, ki ima koncesijo za predelavo ŽSP kategorije 1 za območje cele Slovenije.

Obrat:

KOTO d.o.o.

Št. odobritve: SI-B-07-06-01

Agrokombinatska 80

1000 LJUBLJANA

Maksimalna kapaciteta predelave: 250 ton/dan

Koncesionirana minimalna kapaciteta: 5.000 ton/letno

8.5.5.1.2. Predelovalni obrati kategorije 2 in 3

V izjemnih primerih, če bi bile kapacitete predelave obrata KOTO d.o.o. presežene, obstaja možnost začasne uporabe in morebitne prekategorizacije drugih predelovalnih obratov kategorije 2 ali 3 za predelavo trupel. V ta namen bi bilo v Sloveniji možno uporabiti kapacitete vsaj še enega obrata za proizvodnjo bioplina, ki ima kot pred-obdelavo surovine

pred bioplinskim procesom zagotovljen postopek predelave po metodi 1 (območje Prekmurja in SV Slovenije) ter predelovalnega obrata kategorije 3, ki ima zagotovljen postopek predelave po metodi 2 (območje Ljubljane in osrednje Slovenije). Zadnja rešitev je mogoča samo na podlagi sklepov DSNB ob ureditvi koncesijskih razmerij, določenih v Uredbi o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s stranskimi živalskimi proizvodi kategorije 1 in 2 s koncendetom (Vlado RS in koncesionarjem).

Seznam predelovalnih obratov je dostopen na spletni strani UVHVVR: www.uvhvvr.gov.si.

8.5.5.1.3. Obrati za sežig in so-sežig

Koncesionar KOTO d.o.o. zagotavlja sprotno neškodljivo odstranitev celotne dnevne proizvodnje mesno kostne moke s so-sežigom. Trenutno v Sloveniji so-sežig poteka v Cementarni Anhovo.

Seznam obratov za sežig in so-sežig je dostopen na spletni strani UVHVVR: www.uvhvvr.gov.si.

8.5.6 Izjemne možnosti odstranjevanja in uničevanja trupel

ŽSP uredba daje pristojnemu organu kot izjemo možnost zakopavanja ali sežiga trupel usmrčenih živali na kraju samem, kadar:

- gre za oddaljena in težko dostopna območja ali
- ob pojavu posebej nevarnih bolezni živali (bivša liste A OIE).

O možnosti izjemne odstranitve trupel usmrčenih in poginulih živali odloči UVHVVR, ki je pristojen na podlagi 2. člena Uredbe o izvajanju Uredbe (ES) o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 58/11) v skladu z določili ŽSP Uredbe in Uredbe Komisije.

8.5.6.1. **Odstranjevanje z zakopavanjem**

OU UVHVVR na svojem območju vnaprej izvede vse potrebne aktivnosti, da bi bila odločitev o možnem zakopavanju ob pojavu bolezni čim lažja. V ta namen vzpostavi stike z vsemi podjetji, zadolženimi za oskrbo s pitno vodo, tako da so zemljevidi možnih lokacij zakopa redno dopolnjeni, in da zagotovi, da se lahko veterinarsko osebje, po potrebi, vedno brez izgubljanja časa obrne na odgovorno osebo pristojne službe.

Pred določitvijo mesta zakopa mora biti v vseh primerih za lokacijo opravljena ocena vplivov na okolje, ki jo pripravijo strokovnjaki s področja varovanja okolja.

Če ocena ni vnaprej pripravljena, je treba v postopek naknadno vključiti strokovnjake s področja varovanja okolja. Pri imetniku živali in lokalnih skupnostih je treba preveriti, če so v bližini viri oskrbe z vodo, lahko tudi zasebni. Lokacija mora biti dovolj daleč od cest, izogibati pa se je treba tudi pobočjem. Če je treba kopati na območju površinskih drenaž, je treba le-te po tem, ko se zemljišče posede, obnoviti.

Na zemljevidu je treba jasno označiti mesto zakopa. Fotokopijo je treba shraniti v lokalnem dosjeju v zvezi s primerom bolezni, podatke o lokaciji na zemljevidu pa posredovati glavnemu uradu UVHVVR. DSNB vodi evidenco o vseh lokacijah zakopavanja trupel živali.

Trupla usmrčenih živali je mogoče zakopati tudi v registriranih grobnicah, grobiščih, če le-ta še obstajajo in so z vidika nevarnosti prenosa bolezni in varovanja okolja še primerni za uporabo. Prevoz trupel in ostalih ŽSP ter drugih proizvodov (npr. krma, stelja, ipd.) se mora opraviti z nepropustnimi transportnimi sredstvi. Če gre za prevoz trupel, mora prevoz spremljati tudi listina o prevozu nevarnega blaga.

OU UVHVVR mora sestaviti in vzdrževati seznam možnih lokacij, ki so primerna za zakopavanje.

Jamo, namenjeno zakopavanju trupel živali in drugega materiala, je najlažje izkopati z bagrom, uporabijo pa se lahko tudi buldožerji, nakladalci in druga strojna oprema. Jama z ravnimi stenami naj bo primerno široka, kar je odvisno od opreme in terena, oziroma načina polnjenja jame s trupli, dolga v odvisnosti od količine zakopanih trupel (jama se v obliki jarka podaljšuje glede na količino zakopanih trupel), globoka pa v odvisnosti od terena in višine talne vode. Primer: jama dolžine 6 metrov ter širine in globine 4 metre zadostuje za zakopavanje 60 trupel odraslih prašičev. Dno jame grobnice mora biti od nivoja talne vode oddaljeno vsaj 1 meter. Globina je odvisna tudi od količine trupel. Velikost jame je odvisna od količine materiala namenjenega za zakopavanje. Trupla se v jamo stresejo iz tovornjakov ali se potisnejo z buldožerji ali nakladalci. Plast prsti oziroma zemlje, ki sega do nivoja zemlje, mora biti debela najmanj 1 meter do 2 metra, nato pa se dodatno naloži zemlja v obliki gomile v debelini 1 do 2 metra, zasutje mora segati 1 meter preko stranskih robov jame. Ta dodatna gomila deluje kot utež, ki preprečuje dvigovanje trupel zaradi nastajanja plinov, dostop mesojedim živalim ter pomaga filtrirati vonj in absorbirati tekočino, ki nastaja pri razpadanju trupel. Trupla morajo biti pred zakopavanjem razkužena z razkužilom, ki deluje na virus VBP.

Oddaljenost jame grobnice od vodnih zajetij za pitno vodo znaša 250 metrov, od rek in potokov 30 metrov.

Pri uničevanju trupel z zakopavanjem je treba v določenih časovnih razmikih odvzeti vzorce zakopanih trupel za ugotavljanje prisotnosti virusa VBP.

8.5.6.2. Uničenje trupel z zažigom

Za zažig trupel bi se odločili samo v primerih, ko ni možen odvoz v predelovalni obrat za ŽSP in ko tudi zakopavanje trupel ni mogoče.

Kraj zažiga trupel mora biti, kolikor je mogoče, daleč od javnosti, če to ne povečuje nevarnosti širjenja okužbe. Kadarkoli je mogoče, mora kraj ležati nižje od točke usmrtnitve živali. O zažiganju je potrebno obvestiti lokalno gasilsko enoto in lokalne oblasti.

Pri zažigu trupel se trupla najprej poškopri z enim od registriranih razkužil. Trupla je treba sežgati čimbolj temeljito.

Bistvo zažiga je, da se trupla naložijo na zadostno količino gorljivega materiala, obenem pa je omogočen dostop zadostni količini zraka pod grmado, da se doseže najvišja temperatura ognja, kar omogoči čim učinkovitejši sežig v čim krajšem času. Pred sežigom se trupla poškopri z ustreznim registriranim razkužilom.

Posebnega pomena pri izbiri prostora za zažig, je:

- *izbira lokacije*: upoštevati je treba možne vplive vročine, dima in vonja na bližnje objekte, ceste in stanovanjske površine; sežigališče praviloma leži nižje kot trupla na mestu usmrtnitve;
- *dostop do mesta sežiga*: za opremo za sestavo grmade in vzdrževanje ognja ter za dovoz goriva, trupel in ostalega materiala za sežig mora biti dostop čim lažji;
- *okolica grmade*: zagotoviti je treba primerno zaporo za ogenj okoli grmade – glede tega se je potrebno povezati z gasilci, ki bi zagotovili gasilsko opremo in nadzirali sežig;
- *gorivo*: za grmade potrebujemo dosti goriva, da pride do popolnega sežiga; vse gorivo mora biti pripravljeno pred začetkom sežiga. Za 1 GVŽ potrebujemo 3 bale slame, 3 lesene hlode dolžine 2,5 m (0,3 m³), 23 kg sekanega lesa za vžig, 230 kg visoko kaloričnega premoga v kosih dolžine 15 do 20 cm (zelo pomembno je, da sta les in premog osušena, ne uporabljamo svežega lesa), 4 litre dizelskega, ali kurilnega olja.

Skladovnico za zažig trupel lahko naredimo na tleh ali jo dvignemo od tal. Če se skladovnica dela na tleh, se pod njo izkopljejo jarki (30 cm x 30 cm), ki potekajo v prevladujoči smeri vetra in delujejo kot ventilacijski kanali. Jarki so narejeni v intervalih na 1 meter vzdolž cele dolžine, predvidene za skladovnico. Skladovnica se tudi lahko dvigne od tal z balami slame

in hlodi, ki potekajo vzporedno s prevladujočo smerjo vetra. Na to plast se položi še ena plast hlodov, ki so med seboj razmaknjeni okoli 20 cm in sekanega lesa za vžig. Na to se položi ostalo gorivo, na primer manjši hlodi ali bale slame in premog.

Trupla naložimo na skladovnico z bagri ali nakladalci, lahko pa uporabimo tudi traktorje.

Ko je nalaganje trupel končano in so vremenske razmere ugodne, namočimo skladovnico in trupla z dizelskim ali kurilnim oljem (ne z bencinom) in pripravimo vžigalne točke vzdolž skladovnice. Vžigalne točke lahko naredimo iz krp, namočenih v petrolej.

Odstranimo vsa vozila, osebe in ostalo opremo daleč stran od ognja. Na ogenj moramo ves čas paziti, in če je potrebno, dodajati gorivo s traktorjem, ki ima nameščen prednji nakladalec. Zagotoviti je potrebno, da vsako truplo ali njegov del, ki pade iz ognja, naložimo nazaj. Na dobro zgrajeni grmadi trupla zgorijo v 48 urah. Pepel se zakoplje, mesto sežiga pa se obnovi.

8.5.6.3. Sanacija zemljišča, uporabljenega za uničenje trupel

Kadar se zakopavanje ali sežiganje trupel opravlja na zemljiščih, je na le-teh zopet treba vzpostaviti prvotno stanje.

8.6 ZAŠČITNA OBLEKA

Osebe, ki delajo s trupli, morajo nositi primerno obleko in obutev, ki jo je mogoče razkužiti. Na kraju uničevanja trupel je treba nemudoma po uničenju opraviti temeljito razkuževanje ljudi, vozil in orodja.

8.7 PREKINITEV POSTOPKOV UNIČEVANJA IN ODSTRANJEVANJA TRUPEL

Če pride med postopki uničevanja in odstranjevanja trupel živali do kakršnihkoli prekinitev, je treba trupla poškopiti z registriranim tovarniškim ali drugim ustreznim razkužilom (točka 9.1).

Trupla živali se do nadaljevanja postopkov pustijo v zaprtem hlevu, tako da je preprečen dostop divjih živali. Za odvrčanje se lahko uporabi tudi obločne luči ali reflektorje.

9 RAZKUŽEVANJE

Pri izvajanju razkuževanja ob pojavu VBP je treba upoštevati, da se povzročitelj prenaša z okuženimi živalmi, s fecesom in slabo očiščenimi transportnimi sredstvi. Zato je treba čiščenje in razkuževanje opraviti previdno z ustvarjanjem čim manj aerosola in uporabo zaščitnih sredstev. Razkuževanje se smiselno izvaja glede na posamezno situacijo.

Pogoji glede opreme in kadrov za izvajanje in vodenje razkuževanja morajo biti v skladu s Pravilnikom o pogojih za izvajanje veterinarske dejavnosti dezinfekcije, dezinfekcije in deratizacije (Uradni list RS, št. 72/2004, 83/2004 in 138/2004) (v nadaljnjem besedilu: Pravilnik o DDD).

9.1 RAZKUŽILA

Za razkuževanje ob pojavu VBP so posebno učinkovita razkužila iz Tabele 3.

Tabela 3: Koncentracije, čas izpostavljenosti ter opozorila v zvezi z uporabo posameznih vrst razkužil

Vrsta razkužila	Priporočljivo redčenje razkužila	Končna koncentracija razkužila	Minimalni potrebni čas izpostavljenosti	Opombe
Natrijev hipoklorit	1:5	2-3% aktivnega klora	10 – 30 min	Manj uporabna sta v prisotnosti organskega materiala. Manj stabilna sta na temperaturah nad 15 °C.
Kalcijev hipoklorit	30 g/l	2-3% aktivnega klora	10 – 30 min	
Natrijev hidroksid	20 g/l	2% (w/v)*	10 min	Ne sme se uporabljati na površinah in izdelkih iz aluminija ali njegovih zlitin.
Natrijev karbonat-brezvodni (NaHCO ₃)	40 g/l	4% (w/v)*	10 min	Priporočljiva za uporabo v prisotnosti visokih koncentracij organskega materiala.
Natrijev karbonat-vodni (Na ₂ CO ₃ x 10H ₂ O)	100 g/l	10% (w/v)*	30 min	
Formalin (40% formaldehid)	1:12	8% (w/v)*	10 – 30 min	Ima hlapne lastnosti. Hlapi so strupeni in iritativni.
Klorovodikova kislina	1:50	2% (v/v)*	10 min	Uporablja se samo, če druga razkužila niso dostopna. Deluje korozivno na kovine in beton.
Citronska kislina	2 g/l	0,2% (w/v)*	30 min	Varno razkužilo za dezinfekcijo obleke in osebno dezinfekcijo.
Komercialna razkužila	Po navodilih proizvajalca	Po navodilih proizvajalca	Po navodilih proizvajalca	

* (w/v) pomeni teža/volumen (na primer 2 g/100ml)

9.1.1 Količina uporabljenega razkužila glede na poroznost materiala

Količina uporabljenega razkužila glede na poroznost materiala:

- za razkuževanje gladkih, neporoznih površin zadostuje 100 ml delovne raztopine razkužila na kvadratni meter;
- za porozne površine, kot sta beton ali les, je potreben dvakrat ali trikrat večji volumen razkužila.

9.2 POSTOPKI RAZKUŽEVANJA

9.3 PRELIMINARNO ČIŠČENJE IN RAZKUŽEVANJE

Površine se oškropi z razkužilom 24 ur pred pričetkom postopkov čiščenja in razkuževanja.

9.3.1 Razkuževanje objektov

Postopek čiščenja in razkuževanja:

- priprave na razkuževanje:
  - izključitev električne napeljave,
  - demontaža opreme,
  - praznjenje kanalov z gnojevko;
- močenje zasušenih površin;
- odstranjevanje grobe nečistoče;
- čiščenje;
- razkuževanje napajalnega sistema;
- glavno razkuževanje - priporočeno opraviti najprej s fumigacijo in nato s škropljenjem;
- sušenje;
- zaplinjevanje;
- razkuževanje zunanosti objektov;
- razkuževanje okolice objektov;
- pakiranje in razkuževanje gnoja.

9.3.2 Razkuževanje druge opreme

Glede na kakovost materialov se lahko opremo razkuži:

- kovinska oprema - kavstična soda, plamen;
- leseni predmeti - kavstična soda, kloro apno, formalin;
- usnjeni predmeti - formalin, drugo;
- tkanine - 1 % kavstična soda, 3 % formalin, likanje;
- aparati za izvajanje dezinfekcije - čiščenje.

9.3.3 Razkuževanje gnoja in gnojevke

Gnoj se kompostira ali pakira, gnojevka se zameša z razkužilom.

V primeru kompostiranja se gnoj ne meša z razkužili, po kompostiranju pa se gnoj premeša še z razkužilom.

Pred pakiranjem se gnoj pomeša z razkužilom.

- pri oblikovanju kupa - pakiranja gnoja je treba za podlago na tla namestiti 25 cm slame, ki se jo prekrije z apnom ($\text{Ca}_2(\text{OH})_2$) (10 kg/m^2);
- na podlago se namesti mešanica čvrstega gnoja in apna, pri čemer se 100 kg apna pomeša v 1 m^3 čvrstega gnoja;
- v gnoj se lahko zameša tudi drugo, vendar učinkovito razkužilo (spodaj navedeni primeri);
- kup naj bo visok 1,5 m, pokrit s pol propustno folijo za kompostne kupe; ekspozicijski čas znaša najmanj 5 tednov.

Kot razkužilo lahko uporabimo:

- sveže gašeno apno: 30 kg/m^3 (25 % aktivnega klora);
- gosto apneno mleko: 60 kg/m^3 (25 % aktivnega klora);
- formalin: 3 kg/m^3 .

Pri uporabi klornih preparatov je pomembno, da zakislimo gnojevko (žveplena kislina) do optimalnega delovanja klornih preparatov. Po 24 urah naj bi bilo najmanj 20 mg rezidualnega klora na 1 l gnojevke.

Pri razkuževanju gnoja je pomembno naslednje:

- gnoj moramo dobro homogenizirati;
- razkužilo moramo dodajati na različna mesta hkrati;
- po dodanem razkužilu moramo mešati;
- gnoj mora biti v stiku z razkužilom najmanj 7 dni;
- za skladiščenje gnoja je bistvena ograjena pokrita ploščad in jama za gnojnico, kot odcedkov urina in padavinskih voda;
- površina ploščadi naj bo 2 m² na GVŽ in 2 m³ gnojnične jame na GVŽ.

Pri razkuževanju gnojevke je pomembno naslednje:

- gnojevko moramo dobro homogenizirati;
- razkužilo moramo dodajati na različna mesta hkrati;
- po dodanem razkužilu moramo mešati gnojevko najmanj eno uro;
- gnojevka mora biti v stiku z razkužilom najmanj 7 dni;
- ob izvajanju razkuževanja in v času izpostavljenosti moramo preprečiti dotok sveže gnojevke;
- gnojevko se lahko pusti mirovati dalj časa, kot je čas preživetja povzročitelja.

9.3.4 Razkuževanje površin

Razkuževanje drugih površin, kot so dvorišča, izpusti, pašniki lahko izvedemo z izsuševanjem, spremembo pH sredine, delovanjem sončnih žarkov ali s kemičnim razkuževanjem. Pred tem je treba opraviti mehanično čiščenje površin, odstranjevanje plevela, košnjo, oranje.

9.3.5 Razkuževanje prevoznih sredstev

Prevozna sredstva, prikolice in priključke, ki se uporabljajo na gospodarstvu je treba očisti in razkužiti po postopku:

- predhodno razkuževanje;
- čiščenje;
- končno razkuževanje.

Čiščenje in dezinfekcija transportnih sredstev zahteva posebne metode dela in opremo:

- površine transportnih sredstev je zaradi njihove oblike, lastnosti in sestave treba natančno očistiti, obstaja veliko tveganje poškodb čiščenih materialov;
- zimski čas čiščenje in dezinfekcijo prevoznih sredstev otežuje zaradi nizkih temperatur, poskrbeti je treba za zadosten čas za čiščenje in dezinfekcijo (čas ekspozicije); mnoga razkužila, kot so na primer aldehidi in organske kisline, ne delujejo pri temperaturah pod 10 °C.

Iz navedenih razlogov je pozimi razkuževanje priporočljivo izvesti v zaprtih prostorih, kjer so temperature višje od 10 °C:

- površine namočiti - namesto z vodo, z raztopino dezinfekcijskega sredstva; temperatura raztopine naj bo 40 °C;
- pranje površin z vodo se izvede pod visokim pritiskom pri visokih temperaturah;
- s površin je treba posesati vodo z industrijskim vakuumskih sesalcem;
- izbrati je treba pravo koncentracijo čistilne raztopine (za organske kisline je treba uporabiti dvakrat višjo koncentracijo, kot se jo uporabi ob normalnih pogojih; za aldehide

mora biti koncentracija trikrat višja) z nanosom 0,4 l/m² in nato površine ščetkati vsaj 10 min;

- čas ekspozicije ne sme biti krajši od 30 min.

9.3.6 Razkuževanje delavcev in obleke

Za razkuževanje delavcev in opreme je treba izpolniti nekaj osnovnih pogojev:

- na posebnem razkuževalnem mestu se mora osebje umiti in razkužiti;
- rokavice za enkratno uporabo je treba razkužiti, preden se jih sname;
- v ločene plastične vreče se odloži oprema, namenjena za sežig in obleka, ki gre v nadaljnje čiščenje in razkuževanje;
- zaščitno opremo iz plastike ali gume je treba oprati in položiti v razkužilo;
- pralno obleko je treba namočiti v razkužilo in zapakirati v plastično vrečo;
- obleko je treba avtoklavirati ali prekuhati (95 °C v pralnem stroju), zunanost vreče pa razkužiti.

V primeru, da bo oseba obleko uporabljala tudi naslednje dni, jo lahko pustimo na mestu razkuževanja. V nasprotnem primeru se mora obleka zapakirati v plastično vrečo, zunanost vreče pa razkužiti;

Če se obleke ne da razkužiti in je bila v stiku s kužnim materialom, jo je treba sežgati.

9.3.7 Razkuževanje površin, kjer se izvaja usmrtimev živali

Kadar se usmrtimev živali izvaja na prostem, je treba opraviti razkuževanje talnih površin z raztopino natrijevega hidroksida ali klorovodikove kisline ali s primernim komercialnim razkužilom.

9.3.8 Razkuževalne bariere in preproge na cestišču

Če je na vhodu na gospodarstvo razkuževanje učinkovito izvedeno, razkuževalne bariere ali preproge čez javne ceste večinoma niso potrebne.

Kadar to ni dovolj učinkovito zaradi bližine drugih gospodarstev in podobnega, se postavijo še razkuževalne bariere na cestah, ki vodijo iz okuženega območja, pa tudi drugje, če je to potrebno.

9.4 POTRDILO O OPRAVLJENEM RAZKUŽEVANJU

Ko je razkuževanje končano, odgovorni veterinar podpiše potrdilo o opravljenem razkuževanju; vodja LSNB pregleda okuženo gospodarstvo, vključno z jamo za zakopavanje ali lokacijo sežiga.

Če je razkuževanje ustrezno opravljeno, lahko vodja LSNB sam podpiše potrdilo in ga posreduje DSNB.

9.5 VARNOSTNI UKREPI

Varnostni ukrepi, ki jih je treba upoštevati pri čiščenju in razkuževanju:

- vsi delavci morajo pri pripravi raztopin razkužila in izvajanju razkuževanja za zaščito nositi gumijaste škornje, kombinezone, zaščitna očala in pokrivalo za glavo in respiratorje, če se razkuževanje opravlja v zaprtem prostoru;
- na vseh mestih, kjer se uporabljajo nevarne kemikalije, mora biti nameščena škatla s prvo pomočjo;

- pred začetkom dela mora veterinar, ki je odgovoren za razkuževanje, osebje, ki sodeluje pri razkuževanju in imetnika gospodarstva obvestiti o varnosti pri delu in o škodljivih učinkih uporabljenih kemikalij na ljudi, živali in okolje;
- pri delu s koncentriranimi lugi in kislina mi je treba upoštevati nevarnosti za osebje in stroje;
- kadar se razkužuje prostore z zapletenimi električnimi napeljavami, je treba vedno poskrbeti, da napeljave prej pregleda in oceni usposobljen strokovnjak.

10 POSTOPKI V KLAVNICI

V tem poglavju so opisani postopki ravnanja z dovzetnimi živalmi z neokuženih gospodarstev, ki izvirajo z območja z omejitvami (okuženo ali ogroženo območje), določenega zaradi pojava VBP in so namenjene klanju.

10.1 IZBRANA KLAVNICA

1. Dovzetne živali, ki izvirajo z območja z omejitvami se lahko zakolje samo v izbrani klavnici. Izbrana klavnica je klavnica odobrena v skladu z Uredbo 853/2004/ES in jo ob vsakem izbruhu VBP, posebej določi DSNB. DSNB izbere klavnico ob sodelovanju oziroma v dogovoru in z dovoljenjem nosilca dejavnosti, ki je odgovoren za izbrano klavnico.

Izbrana je lahko samo takšna klavnica, ki:

- zagotavlja popolnoma ločeno namestitev dovzetnih živali, ki izvirajo z okuženega območja od drugih dovzetnih živali v klavnici. Če v hlevu klavnice ni možna popolna ločitev, smejo v izbrano klavnico dovzetne živali z okuženega ali ogroženega območja šele takrat, ko je že opravljen redni dnevni zakol,
- zagotavlja, da so vsi postopki obdelave trupov, ki izvirajo od dovzetnih živali z okuženega ali ogroženega območja, vključno s skladiščenjem in transportom, popolnoma ločeni od postopkov obdelave trupov, ki izpolnjuje vse predpisane pogoje.

Uradni veterinar, pooblaščen za izbrano klavnico, mora biti o vsaki pošiljki dovzetnih živali, namenjenih v zakol, ki izvira z okuženega ali ogroženega območja, predhodno posebej obveščen.

Uradni veterinar, pooblaščen za izbrano klavnico, mora uradnemu veterinarju, ki pošilja živali z okuženega ali ogroženega območja v izbrano klavnico, potrditi, da je o zadevi obveščen in soglaša, da sprejme te živali v zakol.

2. Če izbrana klavnica leži znotraj okuženega ali ogroženega območja, lahko kolje dovzetne živali, ki ne izvirajo z okuženega ali ogroženega območja, če:
  - je uradni veterinar, pooblaščen za izbrano klavnico o prihodu dovzetnih živali obveščen in s prihodom soglaša, ter uradnemu veterinarju, ki pošilja dovzetne živali v klavnico, potrdi zakol,
  - so dovzetne živali popolnoma ločene od živali, ki izvirajo z okuženega ali ogroženega območja,
  - zagotavlja, da so zakol in vsi postopki obdelave trupov dovzetnih živali, vključno s skladiščenjem in transportom, popolnoma ločeni od postopkov obdelave trupov živali, ki izvirajo od živali z okuženega območja,
  - se ŽSP odstranijo pod nadzorom uradnega veterinarja v skladu z ŽSP uredbo.

10.1.1 Pogoji za sprejem in zakol dovzetnih živali z okuženega območja

- Pošiljko živali, namenjeno iz gospodarstva v klavnico, mora spremljati spričevalo za žive živali, prepeljane z gospodarstva v klavnico, kot ga določa Uredba (ES) št. 854/2004 in ne sme biti starejše od 24 ur.
- Na spričevalu mora biti obvezno navedeno, da prihajajo živali z okuženega območja.
- Vsako vozilo, ki v klavnico pripelje dovzetne živali z okuženega območja, mora biti zapečaten s plombo UVHVVR.

- Po pregledu spremne dokumentacije mora uradni veterinar v klavnici opraviti ponovni ante mortem pregled vsake posamezne pošiljke. Če ugotovi, da so živali zdrave oziroma ne kažejo kliničnih znakov bolezni, dovoli zakol.
- Klanje dovezetnih živali z okuženega območja se mora izvesti po koncu rednega zakola.
- Pregled po zakolu lahko opravi samo uradni veterinar.
- Po sprejemu, zakolu in obdelavi trupov dovezetnih živali je treba, pod nadzorom uradnega veterinarja, temeljito oprati in razkužiti vse prostore, opremo, vozila in druge predmete, ki so prišli v kontakt z dovezetnimi živalmi ali mesom, ki prihaja z okuženega območja.
- Uradni veterinar preveri, če si osebje, ki prihaja pri svojem delu v kontakt z dovezetnimi živalmi ali mesom, po končanem delu temeljito umije in razkuži roke. Prav tako preveri postopke manipulacije z delovno obleko in zaščitno opremo (le-to je potrebno po končanem delu uničiti ali termično obdelati – prekuhati ali temeljito oprati in razkužiti).
- Uradni veterinar preveri ali se za razkuževanje uporabljajo razkužila, ki delujejo na virus VBP. Prav tako preveri ali se uporabljajo po navodilih proizvajalca oziroma v skladu s točko 9.1 (ustrezna koncentracija razkužil).
- ŽSP se pod nadzorom uradnega veterinarja odstranijo v skladu z ŽSP uredbo.
- O vseh dejanjih, povezanih s klanjem dovezetnih živali z okuženega območja, vodi uradni veterinar v dnevniku uradnega nadzora ali v drugih evidencah natančen popis opravljenih dejanj oziroma ugotovitev.

10.1.2 Pogoji za sprejem in zakol dovezetnih živali z ogroženega območja

- Pošiljko živali mora spremljati spričevalo, ki ne sme biti starejše od 24 ur.
- Na spričevalu mora biti obvezno navedeno, da živali izvirajo z ogroženega območja.
- Vsako vozilo, ki v klavnico pripelje živali z ogroženega območja, mora biti zapečaten s plombo UVHVVR.
- Po pregledu spremne dokumentacije mora uradni veterinar v klavnici opraviti ponovni ante mortem pregled vsake posamezne pošiljke. Če ugotovi, da so živali zdrave oziroma ne kažejo kliničnih znakov bolezni, dovoli zakol.
- Klanje živali se izvede po koncu rednega zakola. Če to ni možno, se mora izvesti temeljito čiščenje in razkuževanje pred zakolom drugih živali.
- Po sprejemu in zakolu živali je treba pod nadzorom uradnega veterinarja temeljito oprati in razkužiti vse prostore, opremo, vozila in druge predmete, ki so prišli v kontakt z živalmi, ki prihajajo z ogroženega območja.
- Uradni veterinar preveri, če si osebje, ki prihaja pri svojem delu v kontakt z živalmi, po končanem delu temeljito umije in razkuži roke. Prav tako preveri postopke manipulacije z delovno obleko in zaščitno opremo (le-to je potrebno po končanem delu uničiti ali termično obdelati – prekuhati ali temeljito oprati in razkužiti).
- Uradni veterinar preveri ali se za razkuževanje uporabljajo taka razkužila, ki delujejo na virus VBP. Prav tako preveri ali se uporabljajo po navodilih proizvajalca oziroma v skladu s točko 9.1 (ustrezna koncentracija razkužil).
- ŽSP se pod nadzorom uradnega veterinarja odstranijo v skladu z ŽSP uredbo.
- vseh dejanjih, povezanih s klanjem živali z ogroženega območja, vodi uradni veterinar v dnevniku uradnega nadzora ali v drugih evidencah natančen popis opravljenih dejanj oziroma ugotovitev.

10.1.3 Postopki manipulacije in usposabljanje mesa z okuženega območja

- Uradni veterinar v klavnici opravlja nadzor v vseh fazah manipulacije z mesom, da se prepriča, da meso, ki izvira od živali z okuženega območja, v nobeni fazi obdelave ne pride v stik z mesom, ki izpolnjuje vse predpisane zahteve oziroma pogoje.

- Meso živali, ki izvira iz okuženega območja, mora biti označeno tako, kot to določa Priloga II, Pravilnika o določitvi pogojev zdravstvenega varstva živali, ki vplivajo na proizvodnjo, predelavo in distribucijo živil živalskega izvora:
  - a) Oznaka zdravstvene ustreznosti za sveže meso je sestavljena iz dveh diagonalnih premic, ki se sekata v sredini žiga na način, ki zagotavlja čitljivost podatkov na žigu.
  - b) Namesto oznake zdravstvene ustreznosti iz prejšnjega odstavka je dovoljena uporaba ovalne oznake zdravstvene ustreznosti, ki mora biti ovalne oblike, široka najmanj 6,5 cm in visoka 4,5 cm ter mora vsebovati naslednje jasno čitljive podatke:
    - v zgornjem delu kratico imena države SI ali ime države SLOVENIJA z velikimi tiskanimi črkami, ki ji sledi številka veterinarske odobritve obrata;
    - v spodnjem delu z velikimi črkami kratico ES;
    - dve diagonalni premici, ki se križata na sredini oznake na način, da ne zakrivata ostalih podatkov na oznaki.
  - c) Črke morajo biti visoke najmanj 0,8 cm, številke pa najmanj 1 cm.
  - d) Oznaka zdravstvene ustreznosti mora poleg podatkov iz prejšnjega odstavka vsebovati tudi oznako, na podlagi katere je mogoče identificirati veterinarja, ki je meso pregledal.
  - e) Oznaka zdravstvene ustreznosti mora biti nameščena pod neposrednim nadzorom uradnega veterinarja, odgovornega za izvajanje veterinarskih pregledov in preverjanje pogojev zdravstvenega varstva živali v obratih za proizvodnjo svežega mesa.
- Izvoz ali trgovanje s tako označenim svežim mesom je prepovedan.
- Tako označeno sveže meso se lahko prepelje samo do obrata, kjer se ga usposobi. Usposabljanje lahko poteka samo na teritoriju Republike Slovenije - v obratu odobrenem v skladu z Uredbo 853/2004/ES. Obrat za usposabljanje mesa ob vsakem izbruhu VBP posebej izbere DSNB ob sodelovanju oziroma v dogovoru z nosilcem dejavnosti, ki je odgovoren za obrat.
- DSNB lahko izbere samo takšen obrat, ki lahko zagotovi popolnoma ločene postopke obdelave in usposabljanja takega mesa.
- Uradni veterinar, pooblaščen za obrat, kjer bo potekalo usposabljanje, mora biti o vsaki pošiljki mesa, namenjenega v usposabljanje, predhodno posebej obveščen. Prav tako mora uradnemu veterinarju, ki pošilja meso z okuženega območja v usposabljanje, potrditi, da je o zadevi obveščen in soglaša, da sprejme meso.
- Pošiljke mesa, namenjene v usposabljanje, se prevažajo v vozilih, ki jih zapečati uradni veterinar ali so bila zapečateni pod njegovim nadzorom in jih spremlja dokument iz točke 11.7.12.
- Postopek usposabljanja mesa mora potekati v skladu s Prilogo III Pravilnika o določitvi pogojev zdravstvenega varstva živali, ki vplivajo na proizvodnjo, predelavo in distribucijo živil živalskega izvora (Uradni list RS, št. 99/2007). Po predpisanem usposabljanju je meso/izdelki uporabno brez omejitev.
- Po obdelavi mesa je potrebno pod nadzorom uradnega veterinarja temeljito oprati in razkužiti vse prostore, opremo, vozila in druge predmete, ki so prišli v kontakt s svežim mesom, ki prihaja z okuženega območja.
- Uradni veterinar preveri, če si osebje, ki prihaja pri svojem delu v kontakt s svežim mesom, po končanem delu temeljito umije in razkuži roke. Prav tako preveri postopke manipulacije z delovno obleko in zaščitno opremo (le-to je potrebno po končanem delu uničiti ali termično obdelati – prekuhati ali temeljito oprati in razkužiti).
- Uradni veterinar preveri ali se za razkuževanje uporabljajo taka razkužila, ki delujejo na virus VBP. Prav tako preveri ali se uporabljajo po navodilih proizvajalca oziroma v skladu s točko 9.1 (ustrezna koncentracija razkužil).

- O vseh dejanjih, povezanih z usposabljanjem mesa, vodi uradni veterinar v dnevniku uradnega nadzora ali v drugih evidencah natančen popis opravljenih dejanj oziroma ugotovitev.

10.2 IDENTIFIKACIJSKA OZNAKA MESA DOVZETNIH ŽIVALI

10.2.1 Okuženo območje

- meso dovzetnih živali pred usposabljanjem se označi v skladu s točko 10.1.3 tega poglavja;
- meso dovzetnih živali se po predpisanem usposabljanju iz točke 10.1.3 označi z identifikacijsko oznako, predpisano v Uredbi 853/2004/ES.

10.2.2 Ogroženo območje

- meso dovzetnih živali se označi z oznako zdravstvene ustreznosti predpisano v Uredbi 854/2004/ES oziroma identifikacijsko oznako, predpisano v Uredbi 853/2004/ES, pod pogojem, da v nobeni fazi proizvodnje ni prišlo v stik z mesom z okuženega območja.

10.2.3 Izven okuženega ali ogroženega območja

- meso živali, zaklanih v klavnici, ki leži na okuženem ali ogroženem območju, pri čemer živali izvirajo izven okuženega ali ogroženega območja, se označi z oznako zdravstvene ustreznosti predpisano v Uredbi 854/2004/ES oziroma identifikacijsko oznako, predpisano v Uredbi 853/2004/ES, pod pogojem, da v nobeni fazi proizvodnje ni prišlo v stik z mesom z okuženega območja.

Če v katerikoli fazi proizvodnje pride do kontakta ali suma stika živali/mesa z okuženega območja z živalmi/mesom izven tega območja, se z živalmi/mesom ravna enako, kot velja za živali/meso z okuženega območja.

10.3 ZDRAVSTVENO SPRIČEVALO ZA SVEŽE MESO

Meso dovzetnih živali, namenjeno trgovanju med državami članicami, ki izvira z območja z omejitvami, mora spremljati zdravstveno spričevalo za sveže meso dovzetnih živali v skladu z Uredbo 599/2004/ES z dne 30. marca 2004 o sprejetju usklajenega vzorca spričevala in inšpekcijskega poročila, povezanima s trgovino z živalmi in proizvodi živalskega izvora med državami članicami Skupnosti (UL L št. 94 z dne 31.03.2004).

11 PRILOGE

11.1 SEZNAM OBMOČNIH URADOV UVHVVR

	NASLOV OU:	KONTAKTNI PODATKI:
1.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU LJUBLJANA Dunajska c. 22, 1000 Ljubljana	tel.: 01 234 45 50 fax: 01 420 45 70 e-pošta: ou-ljubljana.uvhvvr@gov.si
2.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU CELJE Ljubljanska c. 1/a, 3000 Celje	tel.: 03 425 27 70 fax: 03 425 27 78 e-pošta: ou-celje.uvhvvr@gov.si
3.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU POSTOJNA Kolodvorska c. 5/a, 6230 Postojna	tel.: 05 721 15 50 fax: 05 721 15 68 e-pošta: ou-postojna.uvhvvr@gov.si
4.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU MARIBOR Cankarjeva 25, 2000 Maribor	tel.: 02 238 00 15 fax: 02 238 00 10 e-pošta: ou-maribor.uvhvvr@gov.si
5.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU KRANJ Kranjska c. 16, 4202 Naklo	tel.: 04 231 93 00 fax: 04 231 93 16 e-pošta: ou-kranj.uvhvvr@gov.si
6.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU NOVO MESTO Defranceschijeva 1, 8000 Novo mesto	tel.: 07 393 42 25 fax: 07 393 42 40 e-pošta: ou-novomesto.uvhvvr@gov.si
7.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU NOVA GORICA Tolminskih puntarjev 4, 5000 Nova Gorica	tel.: 05 330 22 70 fax: 05 330 22 80 e-pošta: ou-novagorica.uvhvvr@gov.si
8.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU KOPER Trg Brolo 4, 6000 Koper	tel.: 05 663 45 09 fax: 05 663 45 04 e-pošta: ou-koper.uvhvvr@gov.si
9.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU MURSKA SOBOTA Kocljeva ulica 10, 9000 Murska Sobota	tel.: 02 521 43 40 fax: 02 521 43 50 e-pošta: ou-murskasobota.uvhvvr@gov.si
10.	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU PTUJ Muzejski trg 2, 2250 Ptuj	tel.: 02 798 03 60 fax: 02 798 03 78 e-pošta: ou-ptuj.uvhvvr@gov.si

11.2 SEZNAM OBMOČNIH ENOT NVI

V tabeli so navedene območne enote NVI, v okviru katerih je organizirana VHS in dežurne telefonske številke VHS.

Enota NVI	Odgovorna oseba	Dežurni telefon
ENOTA LJUBLJANA	mag. Tomislav Paller	01 4779 353
ENOTA KRANJ		
ENOTA MARIBOR - PTUJ	mag. Zdravko Ipša	02 4613 150 (MB)
		02 7493 672 (PT)
ENOTA CELJE	mag. Ines Mori	03 5451 031
ENOTA NOVO MESTO	mag. Tomislav Paller	07 3325 801
ENOTA NOVA GORICA	mag. Jasna Pirjevec	05 3383 701 (Južna Primorska)
		05 3383 703 (Severna Primorska)
ENOTA MURSKA SOBOTA	mag. Smiljka Barlovič	02 5321 471

11.3 KOTO – NASLOV IN TELEFONSKE ŠTEVILKE

KOTO lokacija Zalog, Agrokombinatska 80, Ljubljana – Avtopark:

g. PONEBŠEK Jože	041 953 851
g. POGLAJEN Drago:	041 654 310
g. SVETEC Bogdan:	031 302 196

11.4 REFERENČNI LABORATORIJ EU ZA VBP

Referenčni laboratorij EU za VBP:

Konzorcij ANSES & SCIENSANO, ki ga sestavljata:

- Laboratory for Animal Health of the Agency for Food, Environmental and Occupational Health and Safety (ANSES), Maisons-Alfort, France, in
- Laboratory for Exotic Viruses and Particular Diseases of the federal research centre Sciensano, Uccle, Belgium

11.5 ZEMLJEVID S PRIKAZOM OBMOČIJ UVHVVR IN NVI

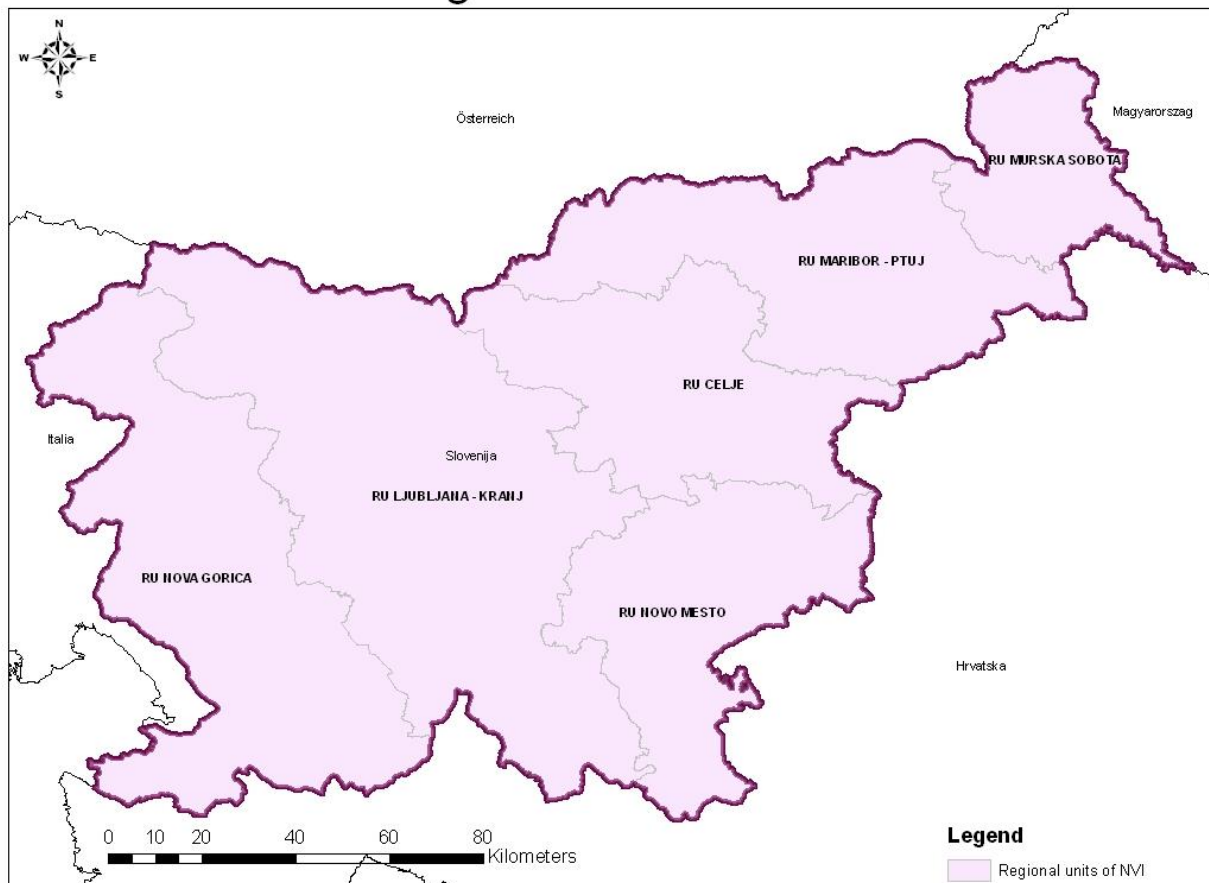
11.5.1 Območni uradi UVHVVR

Območni uradi:	Ljubljana	Novo mesto
	Postojna	Celje
	Nova Gorica	Maribor
	Koper	Murska Sobota
	Kranj	Ptuj

11.5.2 Območne enote NVI

Regional units of NVI

NVI enota Ljubljana

NVI enota Maribor – Ptuj

NVI enota Nova Gorica

NVI enota Kranj

NVI enota Novo mesto

NVI enota Murska Sobota

NVI enota Celje

11.6 POSTOPEK OB OBISKU GOSPODARSTVA

Zaradi preprečevanja širjenja bolezni morajo veterinarji, uradni veterinarji oziroma člani strokovne skupine pred vstopom in po izstopu s sumljivega ali okuženega gospodarstva izvesti naslednje ukrepe:

- a) Pred odhodom preverite, da sta čisti tako notranjost kakor zunanost vašega vozila. Iz vozila odstranite vso nepotrebno opremo.
- b) V vozilu določite 'čisto' in 'nečisto' območje – na primer, zadnji sedež je 'čisto območje', prtljažnik vozila pa 'nečisto območje'. Če sta v vašem vozilu obe območji v istem zračnem prostoru (enoprostorec ali terenec), naj bosta območji kar najbolj oddaljeni med seboj.
- c) Tako 'čisto' kot 'nečisto' območje prekrijte s plastičnim pregrinjalom za enkratno uporabo.
- d) Podobno prekrijte tudi sedeža voznika in sopotnika ter prostor za noge pred sedežema (za primer, da boste morali prevažati sopotnike na oddaljene dele gospodarstva).
- e) Pred odhodom preverite, da je v vozilu zadostna zaloga opreme iz točke 11.7.11.

1. OSEBNA ZAŠČITA

Ker ste oblečeni v svoja običajna oblačila, si morate za vstop na gospodarstvo prek svojih oblačil nadeti še osebna zaščitna oblačila (točka 11.7.11).

2. POSTOPEK ZA PRIHOD NA GOSPODARSTVO

- a) Vozilo parkirajte na ustreznem mestu (ob razkuževalni barieri) blizu vhoda na gospodarstvo. Ne zapeljite na dvorišče gospodarstva!
- b) Na gospodarstvo vzemite s seboj samo tisto, kar potrebujete za obisk – če nimate nikogar na zunanji strani gospodarstva, in če boste morali po kakšno stvar nazaj v vozilo, boste za ta namen morali preobleči vsa zaščitna oblačila!
- c) Slecite vsa vrhnja oblačila (plašč, suknjič, jopa) in obdržite pri sebi le nujne predmete (v vozilu pustite ključe, denarnico, prstane itd.).
- d) Prek običajnih oblačil si nadenite zaščitna oblačila.
- e) Čisto plastično pregrinjalo razprostrite po tleh na ČISTEM MESTU na zunanji strani vhoda na gospodarstvo, za preoblačenje po zapustitvi gospodarstva (pregrinjalo obtežite s težkimi predmeti – kamni).
- f) Na tem kraju pustite tudi kontejner z zalogo vode in dovolj razkužila, vedro, krtačo, vreče za avtoklaviranje, druge čevlje in oblačila itd.
- g) Tik za vhomom na gospodarstvo (na strani gospodarstva) pa postavite vedro, razkužilo, vodo (če ni na voljo na gospodarstvu) in zalogo čistih vreč za avtoklaviranje in vrvic za vreče, da boste lahko razkužili in spravili v vreče vse, kar morate odnesti s seboj z gospodarstva.

4. POSTOPEK ZA ODHOD Z GOSPODARSTVA

- a) Pomembno je, da z gospodarstva odnesete kar najmanj morebitno okuženih predmetov. Zato pustite vse, kar lahko, pri lastniku gospodarstva za varno uničenje s sežigom, vendar ne skupaj z gospodinjskimi odpadki.
- b) Na notranji strani vhoda na gospodarstvo, kjer ste pustili vedro, razkužilo in vreče, razkužite vso opremo/predmete, ki jih morate odnesti s sabo z gospodarstva (v ta namen lahko uporabite 0,2-odstotno citronsko kislino).
- c) Ves potrošni material, ki ste ga uporabili na gospodarstvu, spravite v vrečo za avtoklaviranje in jo zavežite/zapečatite. Ostre predmete položite v posodo za shranjevanje ostrih predmetov, ki ste jo prinesli s seboj na gospodarstvo. Vreče in posodo za ostre predmete po možnosti pustite na gospodarstvu. Če to ni mogoče, temeljito razkužite zunanjo

površino vreč in posode, preden jih z gospodarstva prenesete v 'čisto območje' na plastičnem pregrinjalu na tleh.

d) Razkužite tudi zunanost vrečke s prenosnim telefonom.

e) Prvo plast zaščitnih oblačil odstranite pri vходу na gospodarstvo - na strani gospodarstva – v naslednjem zaporedju: prevleke za čevlje, zunanje zaščitno oblačilo, obrazna maska, (zunanje) rokavice. Vse spravite v vrečo za avtoklaviranje, jo zavežite/zatesnite in pustite pri lastniku gospodarstva za uničenje. Če to ni mogoče, temeljito razkužite zunanost vreče, preden jo z gospodarstva prenesete v 'čisto območje' na plastičnem pregrinjalu na tleh.

f) Pojdite do 'čistega območja' na zunanji strani vhoda na gospodarstvo. V to območje prenesite samo očiščeno in razkuženo opremo. Temeljito razkužite svoja neprepustna zaščitna oblačila in gumijaste škornje (zlasti podplate škornjev) z obilo razkužila in krtačo.

g) Sezujte očiščene gumijaste škornje in jih spravite v čisto, neprepustno plastično vrečo ter jo zatesnite.

h) Slecite neprepustna zaščitna oblačila (vključno z neprepustnim pokrivalom/kapo) in jih namočite v razkužilu v vedru. Nato jih spravite v čisto, neprepustno vrečo ter jo zatesnite.

i) Operite in razkužite si dlani (zlasti nohte), roke in obraz.

j) Razkužite 'čisto območje' – plastično pregrinjalo na tleh. Spravite ga v vrečo za avtoklaviranje in jo zatesnite.

k) Slecite preostala zaščitna oblačila (po možnosti preoblecite tudi osebna oblačila) in si obujite čevlje. Vsa slečena oblačila spravite v čisto vrečo za avtoklaviranje in jo zatesnite.

l) Na koncu si spet operite in razkužite roke.

m) Pojdite do vozila. Da ne okužite notranjosti vozila, ponovno preverite, da ste vse, kar ste s seboj odnesli z gospodarstva, varno spravili in zatesnili v neprepustnih plastičnih vrečah. Te vreče spravite v 'nečisto območje' vozila.

n) Dogovorite se, da boste laboratorijske vzorce predali 'čisti' osebi na za to posebej določenem mestu (priporočljivo je, da se NE vračate v LSNB ali laboratorij, preden se ne oprhate in popolnoma preoblečete).

o) Če doma nimate živali, dovzetnih za to bolezen, se lahko takoj vrnete domov, oprhate in popolnoma preoblečete, kakor je opisano v nadaljevanju.

p) Če pa doma imate živali, dovzetne za to bolezen, se odpeljite v hotel/gostinski obrat s prenočišči ali drug primeren obrat, kjer se lahko oprhate in popolnoma preoblečete.

q) Vso opremo za enkratno uporabo varno odstranite/uničite in dekontaminirajte zaščitna oblačila, po možnosti z avtoklaviranjem.

r) Razkužite vozilo in drugo opremo.

s) Dekontaminirajte osebna oblačila z avtoklaviranjem (30 minut pri 115°C), ki mu sledi pranje v pralnem stroju – vroče pranje (pranje pri 80(95)°C s standardnim detergentom).

t) Temeljito se oprhajte in si zlasti temeljito operite nohte in lase.

u) Vsaj 3 dni se izogibajte stiku z dovzetnimi živalmi.

11.7 SEZNAM OBRAZCEV IN OBVESTIL

- Epizootiološka poizvedba
- Listina o prevozu nevarnega blaga
- Obvestilo o odprtju Lokalnega središča za nadzor VBP
- Opravljene storitve na okuženem gospodarstvu – dnevno poročilo veterinarja
- Poročilo strokovne skupine
- Obrazec o oceni škode
- Plakat: Vstop prepovedan
- Plakat: Pot zaprta
- Plakat: Okuženo območje
- Plakat z osnovnimi informacijami o VBP
- Oprema za osebno zaščito in odvzem materiala
- Spremni dokument za meso

11.7.1 Epizootiološka poizvedba

EPIZOOTIOLOŠKA POIZVEDBA

OU UVHVVR:

Uradni veterinar:

Bolezen:

Datum postavitve suma na bolezen:

Datum potrditve bolezni:

Ime in priimek ter naslov imetnika živali:

KMG-MID:

Velikost gospodarstva (ha):

Kartografska referenca:

Po navodilu DSNB je bila predpisana zapora gospodarstva dne_____.

Število in kategorizacija živali na gospodarstvu

	hlev 1	hlev 2	hlev 3	dvorišče	pašniki	drugo
biki						
pitanci						
krave						
telice						
teleta						
ovce/ovni						
koze/kozli						
plemenski prašiči						
prašiči						
kopitarji						
perutnina						
psi						
mačke						
drugo						

Število in kategorizacija okuženih živali na gospodarstvu

Hlev 1

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 2

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 3

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Pašnik

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Drugo

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Pri katerih živalih in kdaj so se pojavile prve bolezenske spremembe (opis)	
Vzorci so/niso bili poslani na Nacionalni veterinarski inštitut Slovenije Kdaj in kdo jih je odvzel Kdaj in kdo jih je dostavil	
Ali poteka preko gospodarstva javna pot, cesta, avtocesta, potok, reka, ipd. (opis)	
Ali se gospodarstvo nahaja ob cesti, reki, železnici, potoku, vodnem zajetju, ipd. (opis)	
OSEMENJEVANJE ŽIVALI Osemenjevanje <ul style="list-style-type: none"> – katera veterinarska ambulanta – ime in priimek osemenjevalca – izvor semena – kraji, kjer osemenjuje ista oseba – katere vrste živali 	
NARAVNI PRIPUST <ul style="list-style-type: none"> – imena in številke plemenjakov – lastniki plemenjakov – plemenjaki se nahajajo 	
MLEKO <ul style="list-style-type: none"> – dnevna količina – zbiranje (pot) – uporaba mleka (oddaja) – mlečni izdelki 	

<p>VODA Preskrba z vodo za živali, ljudi (opis)</p>	
<p>GNOJ, GNOJNICA IN GNOJEVKA (ustrezno obkroži)</p> <ul style="list-style-type: none"> • način zbiranja (opis) <ol style="list-style-type: none"> 1. gnoj 2. gnojnica 3. gnojevka • način odstranjevanja (kdaj, kam, koliko, kako) <ol style="list-style-type: none"> 1. gnoj 2. gnojnica 3. gnojevka 	
<p>KRMA IN STELJA</p> <ul style="list-style-type: none"> – katera vrsta krme/stelje se uporablja – kje je skladiščena (za vsako vrsto) – kje je bila pridelana – ali je bila pripeljana na okuženo območje v zadnjih ____ dni (čas najdaljše inkubacije za bolezen), pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni – kdaj in koliko – s kakšnim prevoznim sredstvom – od kod – ali se je uporabila (za katere živali) – kje je skladiščena 	
<p>Način odstranjevanja gospodinjskih odpadkov</p>	
<p>Ali uporabljajo ODPADKE ali OSTANKE HRANE ZA KRMLJENJE? (za katere živali, izvor odpadkov/ostankov, prekuhanje)</p>	
<p>OSEBE, KI OSKRBUJEJO ŽIVALI</p> <p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p> <p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p> <p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p>	
<p>GIBANJE ŽIVALI</p> <p>Prihod</p> <ul style="list-style-type: none"> – datum prevoza – vrsta in število živali, identifikacijska številka živali – številke zdravstvenih spričeval – prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva – od kod so bile živali prepeljane <p>Odhod</p> <ul style="list-style-type: none"> – datum prevoza – vrsta in število živali, identifikacijska številka živali 	

<ul style="list-style-type: none"> - številke zdravstvenih spričeval - prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva - kam so bile živali prepeljane <p>(opis vseh premikov živali v času ___ dni (najdaljša inkubacijska doba za bolezen) pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni)</p>	
<p>GIBANJE LJUDI na gospodarstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> - datum - namen obiska - ime in priimek osebe, naslov - stik z živalmi - način prihoda <p>datum</p> <ul style="list-style-type: none"> - namen obiska - ime in priimek osebe, naslov - stik z živalmi - način prihoda <p>datum</p> <ul style="list-style-type: none"> - namen obiska - ime in priimek osebe, naslov - stik z živalmi - način prihoda <p>iz gospodarstva</p> <ul style="list-style-type: none"> - ime osebe - obisk sejma, razstave, ...(kje in kdaj) - obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj) - stik z živalmi - način odhoda <p>ime osebe</p> <ul style="list-style-type: none"> - obisk sejma, razstave, ...(kje in kdaj) - obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj) - stik z živalmi - način odhoda <p>ime osebe</p> <ul style="list-style-type: none"> - obisk sejma, razstave, ...(kje in kdaj) - obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj) - stik z živalmi - način odhoda 	
<p>PREDMETI, ORODJA, STROJI IN NAPRAVE, s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odpeljani/odneseni - pripeljani/prineseni <p>(kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ...)</p>	
<p>ŽIVILA ŽIVALSKEGA IZVORA, s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odpeljani/odneseni - pripeljani/prineseni <p>(kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ...)</p>	

VEKTORJI BOLEZNI (glodalci, divje živali, ...) opis	
DERATIZACIJA (kdaj je bila zadnja, kdo in s kakšnim sredstvom jo je opravil)	
SMETIŠČA , ki se nahajajo v bližini (kraj, oddaljenost, ...)	
PODATKI O DRUGIH GOSPODARSTVIH, KI SO LAST ISTEGA LASTNIKA (naslov, število in vrsta živali, oddaljenost, kdo oskrbuje živali, ...)	
MEJNA GOSPODARSTVA (naslovi)	
VZREJNA, OSEMENJEVALNA SREDIŠČA V BLIŽINI OKUŽENEGA GOSPODARSTVA	
V BLIŽINI GOSPODARSTVA JE: klavnica, mlekarna, predelovalni obrat, večja reja drugih živali, obora za divje živali, mrhovišča, drugo .... (naslovi in opis)	
SKICA GOSPODARSTVA IN RAZPOREDITEV ŽIVALI	

Datum:

Ura:

Podpis in žig
uradnega veterinarja

M.P.

11.7.2 Listina o prevozu nevarnega blaga

LISTINA O PREVOZU NEVARNEGA BLAGA Vrsta nevarnega blaga: 2900 kužna snov (trupla živali/živalski odpadki), nevarna samo za živali, namenjena za predelavo/uničenje. Razred št. 6,2 Številka 3° črka: b ADR		
POŠILJATELJ: .... Tel. št.: ..... Fax št.: ..... Potek prevoza JE / NI določen: .... Postanki med prevozom SO / NISO dovoljeni Vrata tovornega prostora SO / NISO zapečateni.	PREVOZNIK: a) VHS b) KOTO Enota: ..... Naslov: .... Tel. št.: ..... Fax št.: ..... Voznik: ..... Reg. št. vozila:..... Datum odhoda:..... Ura odhoda:..... Podpis voznika:.....	PREJEMNIK: Organizacija..... Naslov..... .... Tel. št.: ..... Fax št.: ..... Datum: ..... Ura sprejema:..... Podpis prejemnika:.....
TRUPLA ŽIVALI / ODPADKI ZA PREDELAVO/UNIČENJE (po Direktivi Sveta (ES) št. 90/667/EU)		
Nevarne snovi po členih 2 in 3 Direktive 90/667/EU, ki lahko ogrozijo zdravje živali	Tovor:(npr. ____ kosov/kg trupel) Mesto natovarjanja: »Trupla živali/ odpadki so okuženi z virusom klasične prašičje kuge, ki je nevaren živalim (2900, n.d.n. 6,2 3° (b), ADR)	
V SKLADU Z ZAKONOM O PREVOZU NEVARNEGA BLAGA (ZPNB, Ur. list RS št. 79/99) in OBRAZCA ADR ŠT. 2002 (9) POŠILJATELJ IZJAVLJA:		
– da se tovor sme prevažati po cesti.		
– da so izpolnjeni pogoji po določbah ADR.		
– da so izpolnjene dolžnosti pošiljatelja po čl. 12 ZPNB.		
– da je bila vozniku pri natovarjanju nudena pomoč.		
OPOZORILO: Vozilo po raztovarjanju obvezno temeljito razkužiti !!!		
Datum:	Žig	Podpis pošiljatelja

11.7.3 Obvestilo o odprtju LSNB

Datum:

Številka:

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin izdaja zaradi pojava vezikularne boleznj prašičev v državi naslednje

JAVNO OBVESTILO O ODPRTJU LOKALNEGA SREDIŠČA ZA NADZOR VEZIKULARNE BOLEZNI PRAŠIČEV

Zaradi izbruha vezikularne boleznj prašičev v _____ je
Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin odprla lokalno središče za nadzor
boleznj v _____, tel.
št. _____, vodja središča _____.

Na tem naslovu je mogoče dobiti vse informacije glede ukrepov, omejitev prometa z živimi živalmi in proizvodi ter vse ostale morebitne podatke v zvezi z vezikularno boleznijo prašičev. Na vpogled so tudi zemljevidi območij, za katere veljajo omejitve.

Podpis in žig uradnega veterinarja:

11.7.4 Dnevno poročilo o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu

Datum:

Številka:

DNEVNO POROČILO O OPRAVLJENEM DELU NA OKUŽENEM GOSPODARSTVU

Naslov gospodarstva:

Lastnik in koda gospodarstva:

1. POKONČANJE ŽIVALI

Izvajalec	Št. delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda

2. UNIČEVANJE TRUPEL

Ime izvajalca:

Št. delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda	Ure dela	Opombe

Tip stroja	Ure dela	Ure mirovanja	Opombe

3. RAZKUŽEVANJE

Ime izvajalca:

Št. delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda	Ure dela	Opombe

Tip stroja	Ure dela	Ure mirovanja	Opombe

4. PREJETI MATERIALI (priložijo se dobavnice)

5. SPLOŠNE PRIPOMBE (Vključno s št. ljudi in podatki o opremi, ki jih priskrbi lastnik gospodarstva ter škodo, ki nastane pri izvajanju ukrepov)

Podpis:

11.7.5 Poročilo strokovne skupine

POROČILO STROKOVNE SKUPINE

Datum:..... Čas začetka aktivnosti:..... Čas zaključka:.....

Vodja skupine: .....

Člani na terenu:.....

Strokovna in tehnična pomoč skupini: .....

.....

Zap. št.	Obiskana gospodarstva (imetnik, naslov)	Sum potrjen/sum ovržen	Epizootiološka poizvedba da/ne	Število odvzetih vzorcev	Vrsta vzorcev

Transport vzorcev:.....

Laboratorij:.....

Ukrepi:.....

.....

Opombe:.....

.....

Podpis vodje skupine:

Priloge: - fotokopije epizootioloških poizvedb (Obrazec 1)

11.7.6 Zapisnik o ogledu in oceni škode

ZAPISNIK O OGLEDU IN OCENI ŠKODE NA ŽIVALIH TER OPREMI IN PROIZVODIH

DEL 1

1. BOLEZEN _____

2. DATUM POTRDITVE BOLEZNI _____

3. IMETNIK ŽIVALI _____

4. NASLOV IMETNIKA ŽIVALI IN OBČINA _____

5. KMG-MID _____

6. CENITEV OPRAVLJENA NA OSNOVI ODLOČBE URADNEGA VETERINARJA ŠT. _____

Vrsta in kategorija živali	Starost živali	Usmrčeno št. živali	Povprečna teža (v kg)	Zaklano št. živali	Cena €/kg	Ocena vrednosti (€)	Opombe
SKUPAJ							

DEL 2

Oprema, proizvodi	Uničeno št. kosov/količina	Cena v €	Škoda v €	Opombe
SKUPAJ				

OPOMBE

DATUM OCENE ŠKODE _____

Cenilec

Oškodovanec

POZOR!

Vezikularna bolezen prašičev

Okuženo gospodarstvo

**VSTOP
PREPOVEDAN!**

Pozor!

Vezikularna bolezen prašičev

POT

ZAPRTA!

Pozor!

Vezikularna bolezen prašičev

OKUŽENO OBMOČJE

**Območje, na katerem so uvedeni
določeni ukrepi zaradi pojava
bolezni**

Vezikularna bolezen prašičev

Na vašem območju se je pojavila nevarna bolezen živali - vezikularna bolezen prašičev. Ljudje ne zbolijo. Povzročitelj bolezni je virus. Najznačilnejši so naslednji znaki: šepavost pri večjem številu prašičev, nastanek mehurčkov na robu parkljev, na koži spodnjega dela nog, v ustni votlini, na dlesni, jeziku in rilcu. Ko mehurčki počijo, nastanejo razjede. Bolezen je pomembna zaradi podobne klinične slike z drugimi vezikularnimi boleznimi, najpomembnejša od njih pa je slinavka in parkljevka. Prenaša se z obolelimi domačimi in divjimi prašiči ter proizvodi iz njih. Bolezen pa lahko prenesejo tudi ljudje in za bolezen nedovzetne živali; prenaša se z onesnaženimi predmeti, opremo, prevoznimi sredstvi. Zaradi navedenega država uporablja najstrožji način zatiranja te bolezni, kjer je poglobitni ukrep takojšnje pokončanje vseh prašičev na gospodarstvu, kjer se je bolezen pojavila in neškodljivo uničenje trupel. Stroške zatiranja bolezni krije proračun Republike Slovenije. V času zatiranja in izkoreninjenja bolezni na vašem območju se držite naslednjih splošnih navodil:

- Vsi prašiči na vašem gospodarstvu naj bodo zaprti v hleve, staje in ograjene prostore.
- Promet s prašiči znotraj okuženega območja je prepovedan.
- Meso in mesne proizvode je prepovedano odvažati iz okuženega gospodarstva.
- Gibanje ljudi na vaše gospodarstvo in z njega čimbolj omejite ter pri tem strogo izvajajte vse priporočene ukrepe.
- Divji prašiči lahko prenesejo bolezen na domače prašiče, zato ne spuščajte prašičev na prosto, kjer bi lahko prišli v neposreden stik z divjimi prašiči oziroma se tudi sami izogibajte stikom z divjimi prašiči (lov).
- Strogo se držite predpisanih določil uradnega veterinarja v javno objavljeni odločbi za okuženo ali ogroženo območje.

Za vse natančnejše informacije se nemudoma obrnite na lokalno središče za nadzor bolezni (naslov je objavljen na posebnem obvestilu) ali Območni urad Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin na vašem območju.

Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin

11.7.11 Oprema

Oprema za obisk gospodarstev in odvzem vzorcev:

A: Osebna oprema	B: Oprema za odvzem vzorcev
zaščitni kombinezon iz blaga	epruvete s transportnim gojiščem za virus
zaščitni kombinezon za enkratno uporabo	epruvete za kri
zaščitna vodotesna obleka, odporna na kemikalije	brizge in igle za odvzem krvi (različne)
par gumijastih škornjev	sredstvo za evtanazijo (T61)
prevleke za čevlje	škarje
maske za enkratno uporabo	pincete
rokavice za enkratno uporabo	nož
PVC vrečka (100 litrov) za shranjevanje obleke in škornjev ter vrvica	hladilna torba s hladilnimi vložki
plastična ponjava	plastične posode za shranjevanje vzorcev
	razkužilo
	papirnate brisače
	pisalni pribor
	vedro
	krtača
	posoda za vodo (polna)
	vreča za avtoklaviranja
	mobilni telefon (napolnjen)

11.7.12 Spremni dokument za meso

GLAVA

SPREMNI DOKUMENT ZA MESO, NAMENJENO V USPOSABLJANJE

I. IDENTIFIKACIJA IN POREKLO ŽIVALI

Vrsta živali: _____

Naslov gospodarstva oziroma imetnika živali
_____

II. IDENTIFIKACIJA IN IZVOR SUROVINE

Vrsta mesa in datum klanja: _____

Vrsta embalaže in število embalažnih enot: _____

Neto teža (kg): _____

Naslov in številka odobrene klavnice: _____

III. NAMEMBNI KRAJ SUROVIN

Naslov in številka odobrenega predelovalnega obrata: _____

Reg. številka vozila _____

Številka plombe UVHVVR: _____

IV. ZAHTEVAN POSTOPEK OBDELAVE – USPOSABLJANJA MESA*

- Toplotna obdelava v hermetično zaprtih posodah, pri katerih vrednost F_0 doseže 3,00 ali več. F_0 je izračunana vrednost uničenja bakterijskih spor. Vrednost F_0 višja od 3,0 pomeni, da je najhladnejša točka mesa v postopku obdelave segreta do te mere, da se doseže enak učinek kot temperatura 121 °C/3 minute s trenutnim gretjem in hlajenjem.
- Toplotna obdelava pri najmanj 70 °C v središču kosa mesa.
- Toplotna obdelava pri najmanj 80 °C v središču kosa mesa.
- Drugo (navedi): _____

* Označi zahtevano metodo usposabljanja mesa

Datum:

Žig in podpis uradnega veterinarja: